

ACTIVERENDE SPELVORMEN TIJDENS DE LESSEN DUIJS

Activerende spelvormen tijdens de lessen Duits

Afstudeeronderzoek

Naam student

Quinty van Dijk

Studentnummer

S1117214

Studierichting

Lerarenopleiding Voortgezet Onderwijs in Duits Tweedegraads

Module

EN-VO-EIOZ.V.14

Naam instituut

Hogeschool Windesheim Zwolle

Publicatiedatum

1: 09-04-2021

2: 23-05-2021

*Deze scriptie is een versie die voor publicatie geschikt is gemaakt. Namen van begeleiders en de desbetreffende stageschool zijn weggelaten

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksverslag 'Activerende spelvormen tijdens de lessen Duits'. Deze scriptie is geschreven en uitgevoerd in het kader van het afstuderen aan de Lerarenopleiding Voortgezet Onderwijs Duits tweedegraads aan de Hogeschool Windesheim. Het onderzoek naar activerende spelvormen tijdens de lessen Duits is uitgevoerd in twee tweede klassen mavo. Van september 2020 tot en met mei 2021 ben ik bezig geweest met het onderzoek en het schrijven van het verslag.

Wat mijn interesse trekt in het onderwijs is het kunnen motiveren van leerlingen tijdens de Duitse lessen. Mijn ervaring was echter dat leerlingen, wanneer zij uit het standaard werkboek werken, weinig gemotiveerd raken. Deze interesse en ervaring hebben geleid tot deze scriptie.

Tijdens dit onderzoek hebben mijn begeleiders mijn vragen beantwoord waarmee ik vervolgens verder kon met mijn onderzoek. Ik wil deze begeleiders bedanken voor de begeleiding en ondersteuning. Ook wil ik alle respondenten bedanken die mee hebben gewerkt aan dit onderzoek. Zonder hun medewerking had ik dit onderzoek niet kunnen voltooien.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Quinty van Dijk

23 mei 2021

Samenvatting

Veel docenten willen hun leerlingen motiveren. Om dit te kunnen bewerkstelligen wordt er vanuit de lerarenopleiding veel literatuur aangeboden over het motiveren van leerlingen aan de hand van activerende didactiek, het liefst in spelvorm. In de huidige praktijk wordt naar mijn eigen observatie en ervaring dit activerende leren weinig ingezet. Hierdoor raakte ik geïnspireerd om deze activerende didactiek in spelvorm zelf te ontwerpen en uit te proberen om te achterhalen wat de leeruitkomsten zijn van activerende spelvormen als werkvorm bij twee van mijn eigen mavo2 klassen.

De opzet van het onderzoek bestaat uit twee werkvormen die zijn uitgevoerd in twee tweede klassen mavo. De vragen die ik wil beantwoorden zijn wat de leeropbrengsten en de leerervaringen van de leerlingen zijn. Ik wil onder andere ervaren of het voor de leerlingen helpt, om op spelende wijze met het grammaticaonderdeel bezig te gaan en de stof op die manier meer eigen te maken. Verder ben ik nieuwsgierig welke andere leeropbrengsten deze aanpak teweegbrengt en wat de leerervaringen van de leerlingen zijn na het uitvoeren van de activerende spelvormen. De activerende spelvormen zal ik ontwikkelen bij de deelvaardigheid grammatica die leerlingen, naar mijn ervaring en observatie, als de moeilijkste en taaiste stof ervaren tijdens de lessen Duits.

Om antwoord te kunnen geven op de vragen zal ik dus eigen activerende spelvormen als werkvormen bedenken en deze testen in de praktijk. Hiermee is het doel van het onderzoek ook om goedwerkend lesmateriaal te ontwerpen. Het materiaal, dat bestaat uit twee activerende spelvormen, zal aansluiten bij de grammatica van één hoofdstuk uit het boek Neue Kontakte 1-2 vmbo-kgt (7e Ed.). Hiermee is het materiaal bruikbaar voor alle docenten Duits en leerlingen die de gelijke stof behandelen.

De resultaten die voortkomen uit een enquête, interviews en toetsing worden aangetoond met verschillende grafieken bij de verschillende deelvragen. Er zitten overeenkomsten en verschillen tussen de meetinstrumenten, de meetmomenten en de klassen die in de analyse worden toegelicht. Uit dit onderzoek kan de conclusie worden getrokken, dat de activerende werkvormen voornamelijk goed zijn voor een goede sfeer in de klas. We kunnen concluderen dat de werkvormen vooral goed zijn als ondersteuning naast de reguliere lessen uit het werkboek en voor afwisseling in de lessen. Voor verder onderzoek zou gekeken kunnen worden naar meerdere klassen, andere leerjaren en zouden meer werkvormen in één hoofdstuk ingezet kunnen worden.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding.....	7
1.2 Doelstelling.....	7
1.3 Relevantie.....	8
1.4 Context.....	8
2. Verkenning theorie	9
2.1 Literatuurverkenning van de kernbegrippen en deelaspecten	9
2.1.1 Activerende didactiek.....	9
2.1.2 Speldidactiek	10
2.1.3 Leeruutkomsten onderverdeeld in leerervaringen en leeropbrengsten	11
2.2 Conclusie literatuurverkenning	12
3. Probleemstelling en onderzoeksvraag	14
3.1 Probleemstelling	14
3.2 Hoofdvraag.....	15
3.3 Deelvragen	15
3.4 Verantwoording vragen.....	15
4. Onderzoeksopzet.....	17
4.1 Onderzoeksgroep	17
4.2 Onderzoeksvorm	17
4.3 Methode en instrumenten	17
4.4 Toelichting op de lessen	18
4.5 Toelichting op de instrumenten.....	18
4.6 De werkvormen en het programma van eisen	20
4.7 Validiteit en betrouwbaarheid.....	22
5. Resultaten	23
5.1 Procesbeschrijving.....	23
5.2 Enquête	24
5.2.1 Deelvraag 1	24

5.2.2 Deelvraag 2	26
5.3 Interviews	34
5.3.1 Deelvraag 1	34
5.3.2 Deelvraag 2	34
5.4 Toetsing.....	35
5.5 Analyse.....	39
6. Conclusie en discussie	40
6.1 Conclusie.....	40
6.2 Discussie	41
6.3 Suggesties voor verder onderzoek	42
7. Reflectie.....	43
Planning	44
Literatuurlijst.....	46
Boeken	46
Artikelen en websites.....	46
Bijlagen.....	48
Bijlage I: Resultaten vooronderzoek docenten	48
Bijlage II: Resultaten vooronderzoek leerlingen.....	51
Bijlage III: Leeg formulier ontwerp activerende spelvormen	53
Bijlage IV: Programma van eisen.....	54
Bijlage V: Werkvorm 1	55
Bijlage VI: Werkvorm 2	58
Bijlage VII: Online enquête	61
Bijlage VIII: Interviewvragen	63
Bijlage IX: Toetsing.....	65
Bijlage X: Resultaten online enquête	70
Bijlage XI: Resultaten toetsing.....	76
Bijlage XII: Transcript interviews.....	78

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING

De aanleiding voor dit onderwerp komt voort uit de lerarenopleiding Duits en eigen ervaringen tijdens deze opleiding. Tijdens de opleiding wordt erop gehamerd, leerlingen te motiveren en activeren aan de hand van onder andere activerende werkvormen. Terwijl in de theorie de nadruk wordt gelegd op hoe succesvol het inzetten van de werkvormen is, is dit weinig terug te zien in de praktijk.

Zo benoemt Geerts & Kralingen (2016) dat het inzetten van activerende werkvormen en het wisselen van activiteiten en werkvormen van groot belang is, omdat leerlingen hier energie van krijgen. Brinitzer, M. (2013) benoemt hoe belangrijk het inzetten van activerende werkvormen in combinatie met spellen is. Brinitzer, M. (2013) legt uit dat spellen in de les ervoor zorgen, dat er tijdens het leren plezier wordt gemaakt en tegelijkertijd de motivatie, oplettendheid en betrokkenheid verhoogd worden. Spellenspelleggen de concentratie meer op het spelelement dan op de leerinhoud, waarbij onbewust de leerinhoud toch overkomt op leerlingen. Leerlingen zijn losser en remmingen worden afgebouwd. Bij de spellen komen vaak verstopte talenten van leerlingen aan het licht. Hierbij beleven ook zwakkere leerlingen vaak toch succeservaringen.

Uit eigen ervaring en observatie tijdens activerende werkvormen die ik heb ingezet, kan ik ook concluderen dat leerlingen veel plezier ervaren tijdens de activerende werkvormen in spelvorm. Uit eigen observatie uit meerdere stages kan ik ook zeggen, dat de docenten Duits de activerende werkvormen in spelvorm weinig inzetten. Ik heb erg veel geobserveerd de afgelopen leerjaren, waarin ik voornamelijk lessen heb gezien waarin uit het boek gewerkt werd aan de voorgegeven opdrachten.

1.2 DOELSTELLING

Mijn doelstelling is erachter te komen welke leeruitkomsten het inzetten van activerende didactiek in spelvorm bij de deelvaardigheid grammatica tijdens de lessen Duits teweegbrengt. Omdat ik heb opgemerkt, dat leerlingen moeite hebben met de grammatica, is dit de deelvaardigheid waarop ik mij zal richten. Ik wil kijken wat het inzetten van de werkvormen doet voor de leeropbrengsten en leerervaringen van de leerlingen. Om antwoorden te krijgen op deze vragen, ontwerp ik zelf materiaal passend bij de leerstof uit de methode. Hiermee is het ook mijn doel, goede activerende spelvormen te ontwerpen, die werken in de praktijk.

1.3 RELEVANTIE

Dit onderzoek is relevant voor de leraren Duits van het voortgezet onderwijs die mavo klas 2 lesgeven. Zij kunnen gebruik maken van het lesmateriaal, dat ik zal ontwikkelen voor dit onderzoek. Zij hebben ook baat bij de onderzoeksresultaten, omdat ze hiermee kunnen zien wat het inzetten van dit materiaal doet voor de leerlingen. Hierdoor is het onderzoek ook relevant voor de sectie Duits. Zij zoeken namelijk, teruglezende in het vakwerkplan, manieren om leerlingen te prikkelen, voornamelijk wanneer deze ongemotiveerd zijn. Met dit onderzoek wordt namelijk de vraag beantwoordt hoe en waarom wij als docenten Duits de activerende spellen zouden moeten inzetten in de lessen of waarom niet. Hierdoor is het onderzoek natuurlijk voor mijzelf ook relevant. Voor leerlingen van 2 mavo is dit onderzoek ook interessant. Zij spelen namelijk een belangrijke rol, omdat zij als hulpbron en als testpersonen dienen. Daarbij beoordelen zij ook de werkvormen.

1.4 CONTEXT

Zoals eerder al vermeld, wordt er op de mavoafdeling gebruik gemaakt van de methode Neue Kontakte. De didactiek van de methode geeft geen aanleiding tot activerende spelvormen, waarmee de invulling hieraan bij de docenten zelf ligt. In de tweede klassen merk ik, dat de klas als het ware ervaart als er een activerende spelvorm gebruikt wordt.

‘Geef, groei en geniet!’ is de visie en het motto van de school, waarmee, zo beschreven in het vakwerkplan, ook het motto van de sectie. Deze bestaat daarin, dat leerlingen hun talenten moeten geven, ze zichzelf hiermee moeten verrijken en daardoor kunnen groeien en er tijdens deze expeditie van moeten en kunnen genieten. Het onderwijs moet volgens de sectie aansluiten bij de beleveniswereld van de leerlingen. In de visie wordt ook benoemd dat grammatica een van de bouwstenen is voor het talenonderwijs en hier vooral in de onderbouw focus op moeten worden gelegd. De sectie wil leerlingen laten zien wat ze met de taal kunnen. Bij het onderdeel ‘Omgaan met verschillen’ wordt benoemd wat te doen met ‘niet gemotiveerden’. De vakgroep zal gaan voor positief stimuleren en mogelijkheden zoeken om de leerling te prikkelen. Mijn doelstelling sluit hiermee aan op dat wat de doelstelling van de sectie is.

2. VERKENNING THEORIE

2.1 LITERATUURVERKENNING VAN DE KERNBEGRIPPEN EN DEELASPECTEN

Het belang van activerende werkvormen in spelvorm is in de inleiding al duidelijk naar voren gekomen. In deze literatuurverkenning zal ik verder induiken op dat wat activerende didactiek en spelvormen in het algemeen zijn en wat de kenmerken ervan zijn. Daarnaast zal ik mij verdiepen in dat wat leerervaringen en leeropbrengsten zijn en de daar bijhorende definities en kenmerken.

2.1.1 ACTIVERENDE DIDACTIEK

Activerende didactiek vindt plaats in activerend onderwijs. Deze gaat uit van de grondgedachte dat leerstof beter beklijft als leerlingen actief betrokken zijn bij het onderwijs. Dit in tegenstelling tot onderwijs waarbij een docent vooral aan het zenden is en de leerling vooral aan het luisteren. Bij activerend onderwijs worden activerende werkvormen ingezet, om leerlingen te betrekken in de les (van Sark, 2018). Kenmerken van activerende didactiek worden benoemd door Van der Burg, Berben & Moonen (2017). De leraar zorgt ervoor dat de stof boeiend, interessant en relevant aangeboden wordt en voor de leerlingen duidelijk is, om hen bij de inhoud te betrekken. De doelen worden duidelijk gemaakt. Kenmerkend is het samenwerkend leren voor het activerend onderwijs. De belangrijke rol van feedback en samenwerkend leren (coöperatief leren) is zichtbaar gemaakt door Hattie (2014). Door Hattie (2014) is aangetoond dat vormen van samenwerken een groot leereffect hebben. Alles wat volgens hem 'werkt in de klas' verwoordt hij in zijn boek. Beschreven worden onder andere een zestal basisprincipes van activerende didactiek. Hierin wordt beschreven dat leerlingen gelijkheid in aandeel moet leveren die bijdraagt aan het eindresultaat en waarbij dit aandeel ook bewezen moet kunnen worden. Hiermee is iedere leerling individueel aanspreekbaar. De leerlingen moeten elkaar nodig hebben. Ze moeten het voordeel van samenwerken ervaren. Dit houdt de positieve wederzijdse afhankelijkheid in. Verder moeten opdrachten een complete instructie bevatten: wat, hoe en hulpmiddelen zijn daarvoor belangrijke elementen. Ebbens & Etteken (2015) benoemen het samenwerkend leren en bevestigen ook dat wat Hattie benoemt. Wat binnen het samenwerken van groot belang is, is het feit dat leerlingen niet alleen bij elkaar zitten tijdens dit proces, maar ook het activerende leren van leerlingen opgepakt wordt. Zij moeten afhankelijk zijn van elkaar, er moet een directe interactiemogelijkheid zijn waarbij een vorm van individuele aanspreekbaarheid aanwezig is. De individuele verantwoordelijkheid kan vergroot worden door gebruik van verschillende groepsrollen. Belangrijk is hierbij daarom ook een doelgerichte opbouw. Hierbij moet de werkvorm effectief genoeg zijn om het doel te behalen en het niveau moet passen bij het niveau van de leerlingen. Bij de samenwerking is de samenstelling van de groep en de duur van de samenwerking iets om over na te denken (Van der Burg, Berben & Moonen, 2017). De leerlingen moeten goed weten welke stappen ze moeten zetten en

wat de regels en afspraken zijn. Het is van belang dat leerlingen antwoord krijgen op de vragen: 'Wat moet ik doen?', 'Hoe moet ik dit doen?', 'Waar moet ik dit doen?', 'Hoe wordt het resultaat verwerkt?' Hierbij kunnen leerlingen elkaar helpen.

2.1.2 SPELDIDACTIEK

Na de verdieping in activerende didactiek ben ik mij gaan verdiepen in speldidactiek. Over spelvormen in het onderwijs was weinig literatuur te vinden. De Betovering (2017) beschrijft echter wel op hun site dat naast het activerend leren ook educatieve spelvormen van groot belang zijn. Speleducatie is een manier van leren waarbij de leerstof wordt aangeboden op een speelse manier. Dit om de motivatie van de leerling te verhogen terwijl deze zich door nieuwe en/of saaie leerstof heen worstelt. De spelvormen zorgen voor een leuke sfeer. Ook zijn ze goed voor het gedrag van leerlingen. Leerlingen reageren tijdens spellen namelijk eerder ongeremd. Er moet bij educatieve spellen worden samengewerkt, waardoor iedereen een bijdrage moet leveren. Drakenvlieg (2020) benoemt dat spellen op verschillende manieren ingezet kunnen worden om concepten te visualiseren en het leren spannender en uitdagender te maken. Spellens focussen zich op deelgebieden en bepaalde lesstof. Een goed ontworpen spel kan een grote bijdrage leveren in het begrijpen van concepten en het eigen maken van kennis. We werken decennialang al uit een boek. We maken een opdracht met een puzzeltje hier en daar. Als er een daadwerkelijk spel wordt gespeeld, is dit extra. Spellens moeten eigenlijk eenzelfde status krijgen als een opdracht in het boek vindt Drakenvlieg (2020). Spellens bieden namelijk nieuwe mogelijkheden om stof op een manier inzichtelijk te maken dat voor boeken moeilijk is.

Van der Heide & Bijkerk (2006) schrijven onder andere over hoe je een werkvorm kiest. Ook beschrijven ze een aantal tips voor het effectief gebruiken van werkvormen en de opzet van gemaakte werkvormen. Benoemd wordt ook het inzetten van spelvormen. Deze zorgen volgens Van der Heide & Bijkerk (2006) voor stimulering, afwisseling, belangstelling, concentratie en motivatie. Ze verhogen meestal de interesse en betrokkenheid van de deelnemers en kunnen het zelfvertrouwen van deelnemers vergroten. Benoemd wordt ook dat er vaak spellens op maat gemaakt moeten worden, omdat er van docenten gevraagd wordt om de lessen aan te laten sluiten bij de werkinhoud en de taken van de leerlingen. Om een spel te ontwerpen is het van belang om te starten met het spelidee en het speldoel. Vervolgens worden de regels van het spel bedacht. De rol van de docent en de manier waarop hij het spel evalueert, zijn vaak doorslaggevend voor de leereffecten die het spel bij de deelnemers teweegbrengt. Het spel kan daarom het beste in 3 fasen uitgelegd worden: Creëer eerst de spelsituatie, bijvoorbeeld door de groepen in te delen of het materiaal uit te delen. Door eerst te organiseren en daarna pas te vertellen hebben de deelnemers maximale aandacht voor de volgende twee stappen. Geef dan het doel van het spel aan door de opdracht te geven wat er gedaan moet worden. Bij de games wordt in het speldoel aangegeven hoe men kan winnen. Het spel is meestal afgelopen als het doel is bereikt. Soms wordt de duur van het spel

bepaald door een afspraak over tijd of het aantal behaalde (straf)punten. Leg als laatste de belangrijkste regels uit. In het algemeen geldt het principe: begin met zo weinig mogelijk regels. Te veel regels maakt dat de leerlingen het overzicht kwijtraken, waardoor de speluitleg extra lang duurt. De informatie aan de deelnemers moet duidelijk zijn, want het is storend als er tijdens het spel nog vragen gesteld worden of als er regels moeten worden bijgesteld. De rol van de docent tijdens het spel kan verschillend zijn. Spelleider, scheidsrechter, begeleider of observator. De evaluatie die je als leraar moet doen, is de belangrijkste fase in het leerproces. Zonder goede evaluatie kan er niet worden gesproken over spel als leermiddel.

De Coole & Valk (2015) benoemen dat de opbouw van een werkvorm het beste volgens hetzelfde stramien kan lopen. Om het voor andere leraren ook bruikbaar te maken is een titel van de werkvorm van belang. Hierna volgt een korte uitleg van wat er wordt geoefend met de werkvorm. Daaronder volgt de tijd die de werkvorm in zal nemen en de benodigde materialen. Dan volgt een stappenplan. Stap 1 bevat de voorbereiding voor de les. De daaropvolgende stappen zijn de stappen die je in de les doet, tot en met de laatste stap (nabespreking). Om een goed beeld te krijgen van de leerervaringen en leeropbrengsten is een goede evaluatie en reflectie van groot belang. Het is het belangrijkste onderdeel voor een effectief leerproces. Het is dus belangrijk terug te komen op dat wat de leerlingen van de werkvorm vonden en te controleren aan de hand van controlevragen wat ze ervan opgestoken hebben. Hoobroeckx & Haak (2002) maken duidelijk wat onderwijskundig ontwerpen inhoudt en welke principes belangrijk zijn bij het ontwerpen van succesvol educatief materiaal. Ze benoemen vier pijlers die het fundament van het ontwerp vormen. Bij de eerste pijler gaat het om het formuleren van de leerdoelen. Bij pijler nummer twee gaat het om het betrekken van anderen in het ontwerpproces. Er kan gebruikt gemaakt worden van mensen uit de directe omgeving en van bestaande ontwerpen. Het gaat erom creatief te zijn en niet alles zelf te willen ontwerpen. Bij pijler vier gaat het erom realistisch te zijn. Om een uitvoerbaar plan te maken, moet je helder hebben welke grenzen deze uitvoerbaarheid beperken. Deze randvoorwaarden moeten het gehele ontwerpproces in de gaten gehouden worden.

2.1.3 LEERUITKOMSTEN ONDERVERDEELD IN LEERERVARINGEN EN LEEROPBRENGSTEN

Na verdieping in speldidactiek ben ik mij gaan verdiepen in leeruitkomsten onderverdeeld in leerervaringen en leeropbrengsten. Thijs & Akker (2009) benoemen in het SLO curriculaire verschijningsvormen. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen curricula die beoogd worden, uitgevoerd worden en bereikt zijn. Het begrip 'bereikt' wordt hier onderverdeeld in 'ervaren' en 'geleerd'. Benoemd wordt dat het van belang is om te reflecteren op het ontwerpproces, waarbij eigen opvattingen en inzichten leidend zijn in dit proces.

Een leeruitkomst is een meetbaar resultaat van leerervaringen die je in staat stelt er zeker van te zijn tot welk niveau een competentie is gevormd of verbeterd (Peeters,

2020). Leeropbrengsten gaat over het effect van het leren. Leeropbrengsten vragen van leerlingen dat ze het geleerde kunnen toepassen. Een leerervaring is onder te verdelen in leren en ervaring. Een ervaring is iets wat je meemaakt of voelt. Het gaat hierbij dus om de eigen ondervindingen. Leren houdt in, dat iets nieuws (nieuwe leerstof) eigen wordt gemaakt. Hiermee zijn leerervaringen, een gevoel en mening over dat waarvan je iets leert of zou moeten leren. De leerlingen ondervinden hier de betekenis van de context en inhoud en het belang van de context en inhoud. Deze gaat in op het kunnen, dus het hebben van de kennis: de vaardigheid en de techniek. Deze gaat ook in op het voelen: het geleerde toepassen in een andere context. Verder gaat het in op willen: het emotionele en affectieve proces dat de leerling doormaakt. Als laatste gaat het ook nog in op doen: het sociale proces wat erbij komt kijken (Feuerstein, 2019).

2.2 CONCLUSIE LITERATUURVERKENNING

Uit de literatuur heb ik bepaalde inzichten opgedaan. Deze neem ik mee in het programma van eisen en in de ontwerpen van de activerende spelvormen. Wat steeds weer naar voren kwam uit de literatuur is het ontwerpen aan de hand van een vaste opzet. Dit, zodat de ontwerpen ook voor andere docenten makkelijk inzetbaar zijn. Ook is een vaste opzet van belang voor structuur voor zowel de docent als de leerlingen. Verder is een vaste opzet van belang als een betrokkene wil nakijken of alles wat een spelontwerp moet hebben ook in het gemaakte ontwerp aanwezig is.

Uit de verschillende literatuur kwamen verschillende soorten opzetten. Er zijn echter een aantal punten die ook overeenkomen. Hieruit heb ik een eigen ontwerp opzet gemaakt. Verwerkt in deze opzet zit in eerst instantie de titel. De titel geeft een indicatie van dat wat de spelvorm inhoudt. Hierna volgt het doel van de spelvorm voor de leerlingen. Hierna volgt de spelsituatie, die bestaat uit de indeling van de groepen (met eventuele rollen), het benodigde materiaal, rol van de docent, speluur en de spelregels. Na de spelsituatie is er nog een evaluatie. Deze bestaat in mijn onderzoek uit een korte toets die de leeropbrengsten zal aangeven en een korte enquête over zowel de leerervaringen van de leerlingen als de ideeën van de leerlingen wat het leren aan de hand van de spelvorm heeft opgebracht.

De enquêtevragen zal ik opstellen, waarbij zowel leerervaringen als leeropbrengsten aan bod zullen komen. De vragen over de leerervaringen zal ik dan ook, zoals de literatuur beschrijft, in laten gaan op dat wat de leerling heeft meegemaakt en voelt. Ik zal vragen opstellen die ingaan op de eigen ondervindingen van de leerlingen. Deze vragen zullen ingaan op de verschillende aspecten die worden verstaan onder leerervaringen, waarbij het aspect 'kunnen' overlapping zal krijgen met leeropbrengsten. Er vindt een verdieping van de enquêtevragen plaats door middel van een interview met een klein groepje leerlingen. De leeropbrengsten gaan over het effect van het leren, waarbij in de enquête wordt gevraagd wordt in hoeverre de leerlingen zelf denken dat het effect heeft. In een toets zal gekeken worden naar het

effect van het leren, waarbij (zoals de literatuur schrijft), het geleerde moet worden toegepast.

Tijdens het ontwerpen van de spelvorm hou ik rekening met de aspecten voor het ontwerpen van de werkvorm. Dit doe ik aan de hand van de literatuur die ik uitwerk in het programma van eisen. Hierin staan naast de manier en vorm van ontwerpen ook wat de werkvorm zal moeten bewerkstelligen tijdens de uitvoering. Zo is het samenwerken van leerlingen een belangrijk aspect die de literatuur noemt om leerlingen te activeren. Ook de mogelijkheid om leerlingen elkaar feedback te laten geven en gelijkheid in aandeel te laten bewijzen horen hierbij. Verder noemt de literatuur een passend niveau van de opdracht bij de leerlingen van groot belang.

3. PROBLEEMSTELLING EN ONDERZOEKSVRAAG

3.1 PROBLEEMSTELLING

Het probleem is dat het gebruik van activerende spelvormen niet voorkomt in de methode van Duits en de docenten deze zelf weinig aanvullen met activerende spelvormen. Dit, terwijl er op de lerarenopleiding Duits op gehamerd wordt, gebruik hiervan te maken tijdens de lessen. Van der Burg, Berben & Moonen (2017) beschrijven bij hun voorwoord een aantal redenen van docenten waarom zij activerende werkvormen in spelvorm zelf niet of weinig inzetten. De inzet van de werkvormen leidt tot chaos, het kost veel voorbereidingstijd en het kost veel lestijd. Belangrijk is het rollenmodel voor de leraar CPS (2016). Deze geeft inzicht in de ontwikkeling van de docentvaardigheden. In de kern van dit model staat de ontwerper centraal. Van der Burg, Berben & Moonen (2017) benadrukken dat je als ontwerper beslissingen neemt over hoe men de leersituatie gaat vorm te geven. In de rol als ontwerper wordt er ook de beslissing gemaakt hoe leerlingen worden geactiveerd.

De docenten die ik tot nu toe geobserveerd heb, vallen naar mijn idee zeker onder de docenten die te weinig spelvormen inzetten. Om zeker te weten of mijn observatie en gevoel kloppen, heb ik een vooronderzoek gedaan om het probleem nog eens te analyseren. Ik heb een enquête onder de vakgroep Duits (**Bijlage I: Resultaten vooronderzoek docenten**) en de leerlingen van de twee mavo2 klassen afgenomen (**Bijlage II: Resultaten vooronderzoek leerlingen**). De vakgroep Duits bestaat uit zeven leraressen Duits. De twee mavo2 klassen bestaan uit in totaal 52 leerlingen, waarvan enkele leerlingen afwezig bij de afname van de enquête. 2m1 bestaat uit 29 leerlingen. 2m2 bestaat uit 23 leerlingen.

Uit de antwoorden van de leraressen Duits in de enquête is af te lezen dat elke lerares het belangrijk vindt, dat activerende werkvormen in spelvorm ingezet worden. Ze geven ook allemaal aan deze wel in te zetten tijdens de lessen. Bij de vraag hoe vaak, geeft de meerderheid 'regelmatig' aan en hierna volgt 'soms'. Uit de antwoorden blijkt, dat de klassikale vormen als leervorm voornamelijk gehanteerd worden tijdens de lessen. Het zelfstandig en samenwerkend leren zijn het meest gekozen. De minst gekozen vorm is de spelvorm. De docenten zijn allemaal van mening dat het inzetten van activerende didactiek in spelvorm een positief effect heeft. Ze geven allemaal, op één docent na, aan dat ze spelvormen wel vaker zouden willen inzetten. Redenen die hiervoor genoemd worden zijn het vergroten van de betrokkenheid van leerlingen, het inzicht geven in de leerstof voor leerlingen, toepassen van geleerde stof en de meest genoemde is om afwisseling in de les te bewerkstelligen. De docenten zetten de spelvormen dus wel in, maar zouden dit wel vaker willen doen. De docenten hebben zo hun redenen, waarom ze de spelvormen wel vaker zouden willen inzetten, maar dit tot op heden niet doen. Redenen die genoemd worden zijn dat het maken van de werkvormen te veel voorbereiding kost en dat leerlingen onrustig worden tijdens deze werkvorm. Bij de vraag of de docenten een scholing zouden willen krijgen geeft de

meerderheid aan hier geen belangstelling voor te hebben. Dit antwoord zou ook voort kunnen komen uit tijdsgebrek.

Uit de enquête van de leerlingen op de vraag of ze uit het werkboek werken fijn vinden, blijken verschillende antwoorden. De meerderheid geeft aan, dat ze uit het werkboek werken fijn vinden. Wat echter overheerst, is dat ze naast het werkboek wel graag meer activerende opdrachten buiten het boek om zouden willen doen. In de diagrammen met daarin antwoorden van de leerlingen op de vragen overheersen blauw en rood. Blauw met 'Helemaal mee eens' en rood met 'Eens'. Ze denken de lessen leuker te vinden, beter mee te doen en denken ook betere cijfers te halen als er gewerkt wordt met activerende werkvormen. Uit de diagrammen kan geconcludeerd worden, dat leerlingen behoefte hebben aan activerende werkvormen tijdens de lessen Duits. Een nog erg belangrijk gegeven is, dat de leerlingen het fijn vinden om samen te werken met medeleerlingen. Spelvormen tijdens activerende didactiek worden vaak met meerdere personen gedaan, waarmee dit belang van de leerling wordt erkend.

Uit de antwoorden van zowel de docenten als de leerlingen op de enquêtevragen is te concluderen, dat de docenten Duits het minst vaak de spelvorm als leervorm gebruiken en dit toch eigenlijk wel meer zouden willen inzetten. Uit de antwoorden van de leerlingen blijkt, dat ze graag activerende opdrachten naast het werken uit het werkboek zouden willen doen. Hieruit kan geconcludeerd worden, dat er behoefte is aan activerende spelvormen tijdens de lessen Duits.

3.2 HOOFDVRAAG

Wat zijn de leeruitkomsten van activerende didactiek in spelvorm tijdens de lessen Duits bij de deelvaardigheid grammatica in twee mavoklassen?

3.3 DEELVRAGEN

1. Wat zijn de leeropbrengsten van de leerlingen van 2m1 en 2m2 na het lesonderdeel grammatica die met activerende spelvormen wordt aangeboden?
2. Wat zijn de leerervaringen van de leerlingen van 2m1 en 2m2 na het lesonderdeel grammatica die met activerende spelvormen wordt aangeboden?

3.4 VERANTWOORDING VRAGEN

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag met het overkoepelende begrip 'leeruitkomsten' is het van belang om dit begrip onder te verdelen in leeropbrengsten en leerervaringen. Hogeschool Utrecht (z.d.) beschrijft op hun website: "Leeruitkomst: dit is een meetbaar resultaat van leerervaringen die ons in staat stelt er zeker van te zijn tot welke hoogte/niveau/standaard een competentie is gevormd of verbeterd." Een leerervaring is onder te verdelen in leren en ervaring. Een ervaring is iets wat je meemaakt of voelt (Nederlandse Encyclopedie, 2021). Het gaat hierbij dus om de eigen ondervindingen. Leren houdt in, dat iets nieuws (nieuwe leerstof) eigen wordt

gemaakt. Iemand neemt kennis tot zich (Nederlandse Encyclopedie, 2021). Hiermee zijn leerervaringen, een gevoel en mening over dat waarvan je iets leert of zou moeten leren. Er wordt aan de leerlingen naar hun idee over het effect van het geleerde gevraagd. Dit zijn enkel meningen en ideeën die de leerlingen hierover hebben. Daarom wordt er in de leeropbrengsten het effect daadwerkelijk gemeten.

4. ONDERZOEKSOPZET

4.1 ONDERSZOEKSGROEP

Tijdens dit onderzoek zal ik mij richten op de leerlingen van twee mavo2 klassen. Ik focus mij bij dit onderzoek op mavo2, omdat deze leerlingen al langer Duits hebben. Ze hebben in de eerste klas ook Duits gehad en hebben dus al meermaals met de methode 'Neue Kontakte' gewerkt. Ook is de stof van mavo2 omvangrijker dan de stof van de eerste klas, wat betekent dat er meer te spelen valt met de leerstof in samenhang met herhaling van de leerstof van leerjaar 1.

4.2 ONDERZOEKSVORM

Het gaat hier om een ontwerponderzoek, omdat er nieuwe leermiddelen worden ontwikkeld. Er zullen leermiddelen ontwikkeld worden die aansluiten bij de onderwerpen uit de methode. Dit ontwerpproces wordt doelgericht en systematisch uitgevoerd. Deze worden uitgetest en richt zich op een kwalitatief verbeterde leeromgeving. Ik ga de werkvormen in een lessenserie uitproberen, waarmee dit een vorm van een actieonderzoek is.

Tijdens het onderzoek maak ik gebruik van de mixed-method (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Dat wil zeggen dat het onderzoek zowel kwalitatief als ook kwantitatief is. Ik zal steeds na elke werkvorm overgaan op toetsing. Hier toets ik de leerlingen op wat ze na de werkvorm onthouden hebben. Vervolgens maak ik gebruik van een enquête, waarin vragen met betrekking tot zowel leerervaringen als ook leeropbrengsten voorbijkomen. Ik breng de ervaringen en visies van de leerlingen in kaart en maak ook gebruik van eigen inzichten en ervaringen. Dit maakt het onderzoek kwantitatief. Ik kan in cijfers zien, hoe de leerlingen scoren en hoe hun ervaringen zijn. Omdat echter niet altijd de achterliggende gedachte van de beantwoorde vragen zichtbaar is, zal ik een interview afnemen. Dit interview zal plaatsvinden nadat alle werkvormen zijn afgenomen. Hiervoor selecteer ik uit beide klassen één focusgroep bestaande uit drie leerlingen. Dit maakt het onderzoek ook kwalitatief.

4.3 METHODE EN INSTRUMENTEN

Zoals eerder al aangegeven zal ik in één hoofdstuk uit de methode afstappen van de reguliere opdrachten wat de grammatica betreft. Dit door het ontwerpen en inzetten van twee verschillende activerende spelvormen, die aansluiten op de leerstof uit het boek. Deze ontwerpen houden twee spelvormen voor de deelvaardigheid grammatica in. De opdrachten zijn ontwikkeld op basis van de eisen die de literatuur stelt aan het onderwijskundig ontwerpen.

Om een antwoord te krijgen op mijn hoofd- en deelvragen maak ik gebruik van een aantal instrumenten. Om te meten wat de leerervaringen en leeropbrengsten zijn volgens de leerlingen, neem ik een enquête onder de leerlingen af. Ik wil een grote

groep respondenten benaderen. Een nadeel van de enquête is dat de respondent de vragen anders kan interpreteren dan ik ze bedoeld heb. Om de leerervaringen echter nog beter te kunnen definiëren zal ik na afloop van de twee werkvormen een focusgroep selecteren om verdiepende interviewvragen aan te stellen. De interviews zullen individueel plaatsvinden, zodat de respondenten elkaar niet onder groepsdruk kunnen beïnvloeden. Ik ben namelijk geïnteresseerd in de individuele uitspraken, die het beste in een één-op-één gesprek geuit kan worden (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Het interview is gestructureerd. Dit, omdat ik gebruik maak van een interviewleidraad. Omdat ik mij naast de enquête aan de hand van een interview wil verdiepen en graag de eigen bewoordingen van een aantal leerlingen wil horen, kies ik voor open interviewvragen. De tips die Van der Donk en Van Lanen (2016) noemen heb ik meegenomen bij het opstellen van mijn interviewvragen. Ik kies voor de 'wat' en 'waarom' vragen en ga dan over op 'hoe' vragen. Ik richt mij eerst op de eigen ervaringen van de respondent en ga daarna over op meer algemene aspecten. Ik vraag hierbij eerst naar de oude situatie, vervolgens naar de huidige situatie en tot slot naar de gewenste situatie. Ik start dus met algemene vragen, die ik na verloop van tijd specifieker maak. Dit wordt ook wel de trechterstructuur genoemd. Een interview heeft volgens Van der Donk en Van Lanen (2016) een inleiding, een kern en een slot. Om vervolgens te meten of de leeropbrengsten overeenkomen met dat wat de leerlingen denken dat de werkvormen bij hun teweegbrengt, zal ik een toets afnemen na elke werkvorm, waarin alleen op de grammatica getoetst wordt. Dit is een specifieke vorm van bevragen waarin de leerlingen een zin aanvullen. Ik ga na welke kennis de respondenten bezitten. Ik ga voor een kennistoets omdat ik wil weten wat de leerlingen hebben geleerd van de lessenserie (Van der Donk & Van Lanen, 2016).

4.4 TOELICHTING OP DE LESSEN

Vanwege de coronamaatregelen, heb ik te maken met halve klassen. De helft van de leerlingen online en de andere helft fysiek. Ik heb mij bij de uitvoering van het onderzoek gericht op de leerlingen die fysiek aanwezig waren, totdat elke halve klas is geweest en alle leerlingen de werkvorm gedaan hebben. Leerlingen doen de werkvormen vanwege de coronasituatie in hun eigen tweetal. Aan het begin van elke les had ik het materiaal voor de werkvormen alvast klaargelegd. Vervolgens legde ik de leerlingen de titel, het doel en de werkwijze van de opdracht uit. De leerlingen gingen in deze lessenserie aan de slag met werkvorm 1 (**Bijlage V: Werkvorm en werkvorm 2**) (**Bijlage VI: Werkvorm 2**) Voorafgaand aan de lessenserie hebben ze al wel uitleg gehad over de grammaticale stof. De activerende didactische spelvormen gelden hiermee als ondersteuning voor het oefenen en daarmee eigen maken van de leerstof.

4.5 TOELICHTING OP DE INSTRUMENTEN

Zoals eerder al toegelicht maak ik voor dit onderzoek gebruik van toetsing, een enquête en een interview. Ik heb eerder ook toegelicht wanneer en hoe ik deze

instrumenten zal inzetten. Wat ik hier nog zal toelichten is de inhoud en opbouw van deze instrumenten. De inhoud van deze instrumenten zijn namelijk opgebouwd aan de hand van de begrippen uit de onderzoeksvraag. Dit zijn de begrippen 'leerervaringen', 'leeropbrengsten', 'activerende didactiek' en 'speldidactiek'. De belangrijke aspecten die de literatuur noemt over deze begrippen zijn terug te vinden het programma van eisen (**Bijlage IV: Programma van eisen**). Hierin zijn de belangrijkste kenmerken, waaraan het ontwerp van een activerende spelvorm moet voldoen, opgenomen. Mijn ontwerpen zullen voldoen aan alle eisen die in dit programma beschreven staan.

De toetsing (**Bijlage IX: Toetsing**) doe ik aan de hand van een online toets via Socrative. Na elke werkvorm neem ik deze toets af, wat ook de reden is dat er twee verschillende toetsen zijn. De keuze voor Socrative als toetsing komt door de wijze waarop resultaten weergegeven worden. Socrative geeft namelijk in procenten weer wat de score van de leerlingen is na afronding van de toets. De toetsen bevatten beide acht vragen. Mijn keuze hiervoor is dat hiermee alle werkwoorden die geoefend zijn in de werkvorm hierin terugkomen. Een tweede reden hiervoor is dat meer dan acht vragen niet uit zou kunnen wat de tijd betreft. De vragen zijn zo opgesteld, zoals de leerlingen ze uiteindelijk ook op de toets kunnen verwachten. Het toetsingsinstrument helpt mij bij het beantwoorden van de vraag wat de leeropbrengsten zijn na het uitvoeren van de werkvorm.

De online enquête (**Bijlage VII: Online enquête**) via Google Forms bevat zestien vragen. Ik heb gekozen voor Google Forms, omdat de link eenvoudig naar de leerlingen door te sturen is waarna ze deze kunnen invullen. Daarnaast zijn de resultaten van de antwoorden snel zichtbaar in grafieken. Ik heb voornamelijk gekozen voor vragen met een vijfpuntsschaal van sterk mee oneens tot sterk mee eens. Enkele vragen, vragen om een kort antwoord over waarom ze bij de vorige vraag een van de vijf punten hebben gekozen, om tot diepere inzichten te komen. De vijfpuntsschaal heb ik gekozen, omdat deze de mogelijkheid biedt nuances te meten zonder te veel van de respondent te vragen. Dit past goed bij de respondenten die ik zal ondervragen, namelijk mavoleerlingen. Wanneer ik veel open vragen zou stellen en/of voor een hogere puntenschaal zou kiezen, zou het gevolg kunnen zijn dat leerlingen niet weten wat ze moeten invullen en het invullen van de enquête dus lastiger wordt. Mijn keuze voor de vragen gaan in op zowel leerervaringen als ook leeropbrengsten. Zo is er de vraag 'Ik vond de werkvorm van de afgelopen les leuk.' En zo zijn er ook vragen die ingaan op wat leerlingen zelf denken dat hun leeropbrengsten zullen zijn: 'Ik heb de lesstof beter begrepen, doordat ik de lesstof heb geoefend in spelvorm.' En 'Ik onthoudt de lesstof beter en sneller, doordat ik niet uit het boek heb gewerkt maar de lesstof heb geoefend in spelvorm.' Er zitten ook vragen in die ingaan op het ontwerp van de werkvorm en wat hierbij belangrijk is: 'Ik weet wat het doel was van deze spelvorm als werkvorm.' en 'Ik vond de spelvorm origineel en creatief.'

De interviewvragen (**Bijlage VIII: Interviewvragen**) gaan in op het verschil tussen eerdere lessen en de lessen in de lessenserie. Het interview onder twee focusgroepen van elk drie leerlingen geldt als verdieping op de enquête. Hiermee wordt ingegaan op

meer informatie. Achterliggende meningen, motivaties, wensen en behoeften van de doelgroep (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Ik heb gekozen voor twee focusgroepen van elk drie leerlingen, omdat er in de praktijk niet meer te hanteren zijn voor mij als gespreksleider. Bij het interview ga ik vooral in op welke leerervaringen de leerlingen hebben gehad en wat hun mening hierover is. Vervolgens ga ik over op wat hun wensen en behoeften voor de toekomst zijn.

4.6 DE WERKVORMEN EN HET PROGRAMMA VAN EISEN

Checklist activerende didactiek ✓

- Het niveau van de opdracht past bij het niveau van de leerlingen.

Dat wat in de werkvormen behandeld wordt, is lesstof uit de boeken. Dit past dus bij hun niveau. De behandeling van de stof in samenhang met activerende elementen past nog beter bij mavoleerlingen, omdat zij doeners zijn (Hamstra. & van den Ende, 2016)

- De stof is boeiend, interessant en relevant aangeboden.

De stof is boeiend, omdat leerlingen deze stof moeten beheersen voor de toets. Het is op een interessante manier aangeboden is spelvorm, wat de leerlingen nieuwsgierig maakt en hun interesse wekt. Het is relevant, omdat deze stof behandeld moet worden in de doorlopende leerlijn.

- Doelen van de opdracht zijn duidelijk gemaakt.

Doelen van de opdracht zijn duidelijk gemaakt door middel van het vooraf aangeven aan de leerlingen wat ze hiermee kunnen en waarom ze het moeten kennen.

- Er vindt samenwerkend leren plaats.

Leerlingen moeten tijdens de werkvormen samenwerken, waarbij zij elkaar helpen tot het spel eindigt.

- Leerlingen worden uitgedaagd om elkaar feedback te geven.

Leerlingen geven elkaar na de spelvorm feedback op dat wat zij hebben opgeschreven en corrigeren elkaar waar nodig.

- Leerlingen worden ertoe gedwongen gelijkheid in aandeel te laten zien.

Leerlingen doen een wedstrijd en dat kan een leerling in een tweetal niet alleen spelen. Leerlingen zijn dus van elkaar afhankelijk.

- De gelijkheid in aandeel moet door de leerlingen bewezen worden.

Leerlingen moeten tijdens de spelvormen dingen op schrijven, wat aantoont of de leerlingen ook daadwerkelijk bezig zijn geweest. Dit geeft ook zich op wie serieus bezig is geweest en wie niet.

- Leerlingen worden wederzijds afhankelijk gemaakt tijdens deze opdracht.

Wederzijdse afhankelijkheid doordat er gelijkheid in aandeel laten zien moet worden en leerlingen feedback nodig hebben van elkaar.

Checklist spelvorm ✓

- De spelvorm zal zorgen voor een leuke sfeer.

Het zijn spelvormen waarbij met een dobbelsteen gegooid dient te worden. Leerlingen mogen met elkaar praten en elkaar verslaan.

- Leerlingen worstelen zich door deze opdracht makkelijker door nieuwe en/of saaie leerstof.

Doordat leerlingen mogen samenwerken en daarbij mogen praten en elkaar helpen, wordt er van leerlingen gevraagd om op een leuke manier bezig te gaan met de saaie stof.

- De spelvorm is origineel en creatief (anders dan anders).

Deze soort spelvorm wordt niet aangeboden in het lesboek en is daarom origineel en creatief opgesteld.

Checklist Programma van eisen spelontwerp ✓

- Het ontwerp bestaat uit duidelijke stappen:
- Het spelidee wordt toegelicht.
- Het speldoel wordt toegelicht.
- Regels van het spel (hoe gaat het in zijn werk?) wordt toegelicht.
- Hulpmiddelen worden toegelicht.
- Rol van de docent wordt toegelicht.
- De duur van het spel wordt toegelicht.
- Het spelontwerp is realistisch en daarmee uitvoerbaar.

De ontwerpen hebben duidelijke stappen waarmee elke andere docent de werkvorm ook makkelijk zou kunnen uitvoeren.

4.7 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID

Bij dit ontwerponderzoek streef ik natuurlijk naar een valide onderzoek. Daarom probeer ik de invloeden die de uitkomsten van mijn onderzoek bepalen, zoveel mogelijk te herkennen en te beschrijven (Van der Donk & Van Lanen, 2016). Ik hou er tijdens het concluderen van de onderzoeksresultaten rekening mee, dat de praktijk waarin ik het onderzoek uitvoer veranderlijk is. Het streven is echter naar een zo hoog mogelijke validiteit. Ik streef naar een planning van goede kwaliteit en een juiste uitvoering van het onderzoek. Ook deel ik de werkvormen met collega's om te zorgen dat ik feedback ontvang, op dat waaraan ik zelf niet gedacht had. Ik hoop met dit onderzoek natuurlijk dat mijn ontwerpen een oplossing of ook wel een invulling geven aan dat wat een probleem is op dit moment. Ik zal, als de resultaten van dit onderzoek er zijn, nadrukkelijk aangeven op welke context en onderzoekssituatie ze betrekking hebben.

De enquêtevragen hebben betrekking op het materiaal, de eigen ervaringen van de leerlingen en het idee over dat wat de werkvormen voor hen hebben opgebracht. De interviewvragen bieden een verdieping op de leerervaringen. De toets die afgenomen zal worden, zal mij nog meer inzicht geven in de leeropbrengsten. De toets zal mede aantonen in hoeverre de leerlingen de stof eigen gemaakt hebben. De instrumenten dragen bij aan het beantwoorden van mijn deelvragen en daarmee mijn hoofdvraag. De kans is groot dat als ik deze instrumenten nog eens zal inzetten, ik grotendeels tot dezelfde resultaten zou komen. Ik streef er namelijk na dat het onderzoek dezelfde resultaten zou opleveren als het herhaald zou worden of door iemand anders zou worden uitgevoerd. Toch hou ik nog altijd voor ogen dat de praktijk weerbarstig en veranderlijk is en zal daarom zorgvuldig zijn in de uitspraken die ik doe.

Doordat ik mijn ontwerpen tussentijds voorgelegd heb aan mijn onderzoeksbegeleiders, wordt de validiteit van mijn onderzoek vergroot.

5. RESULTATEN

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op de belangrijkste resultaten van het onderzoek. Bij het beschrijven van de resultaten ga ik in op de leeropbrengsten en leerervaringen, waarna de twee deelvragen uiteindelijk in de conclusie beantwoord kunnen worden. Er zal veel onderscheid worden gemaakt in werkvorm 1 en werkvorm 2. Werkvorm 1 is 'Wirfeln'. Werkvorm 2 is 'Gramzebord'.

Als eerste zal ik bij het beschrijven van de resultaten ingaan op de enquête. Deze is opgesplitst in de twee deelvragen, waarbij deelvraag 1 ingaat op de leeropbrengsten en deelvraag 2 op de leerervaringen. Het zal hierbij ook duidelijk worden welke vragen uit de enquête horen bij welke deelvraag. Vervolgens sta ik stil bij de resultaten van de interviews. Het interview is vooral een verdieping op de enquêtevragen, waarbij ook weer de leerervaringen en leeropbrengsten gescheiden zullen worden. Vervolgens zal ik de resultaten van de toetsing beschrijven. Deze gaat alleen in op de leeropbrengsten, waarmee gekeken wordt welk effect de ontwerpen hebben gehad.

5.1 PROCESBESCHRIJVING

Enquête

Klas 2m1 bestaat uit 29 leerlingen. Klas 2m2 bestaat uit 23 leerlingen. Er waren echter wat leerlingen afwezig bij het afnemen van de enquête. Tijdens het proces van het afnemen van de enquête zijn er wat dingen anders gelopen in de praktijk dan dat ik in eerst instantie gepland had. Ik heb door het coronavirus te maken gehad met halve klassen, waarmee ik een spelvorm en ook de enquête steeds in twee lessen heb moeten uitvoeren per klas. Hierbij is het belangrijk te bedenken, dat dit verschillende dagen zijn geweest op verschillende tijden.

Interviews

Bij de interviews zijn door de coronasituatie in totaal zes personen genomen uit de twee klassen. Dit betekent drie personen per klas. Deze drie personen heb ik gehaald uit één half gedeelte van elke klas. Deze leerlingen kunnen echter nog een hele andere ervaring hebben gehad dan het tweede gedeelte van dezelfde klas, omdat het een totaal andere les was. Ik had gepland om de lessen natuurlijk voor de hele klas te geven, wat vanwege de maatregelen echter niet door kon gaan.

Toetsing

Bij de toetsing is er één resultatenoverzicht waarin de resultaten staan van de twee klassen die de toets hebben gemaakt na werkvorm 1 en één resultatenoverzicht waarin de resultaten van de twee klassen staan die de toets hebben gemaakt na werkvorm 2. In de toets zitten dus antwoorden die op verschillende datums en tijden zijn ingestuurd door de twee verschillende klassen. Ik heb voor de verschillende werkvormen ook verschillende toetsen gemaakt. Ik heb van de Socrative geen aparte links aangemaakt, wat betekent dat ik de leerresultaten zelf nog moest gaan scheiden per klas.

5.2 ENQUÊTE

De enquête is afgenomen onder twee tweede klassen mavo (2m1 en 2m2). De resultaten uit de enquête zijn terug te vinden onder **Bijlage X: Resultaten online enquête**. Deelvraag 1 gaat in op de leeropbrengsten en deelvraag 2 gaat in op de leerervaringen. In de enquête is voornamelijk gekozen voor stellingen met een vijfpuntsschaal waarbij 1 'Sterk mee oneens', 2 'Mee oneens', 3 'Neutraal', 4 'Mee eens' en 5 'Sterk mee eens' is. Bij werkvorm 1 zijn voor klas 2m1 29 respondenten en voor klas 2m2 23 respondenten. Bij werkvorm 2 was dit 28 respondenten in klas 2m1 en 17 respondenten in klas 2m2.

5.2.1 DEELVRAAG 1

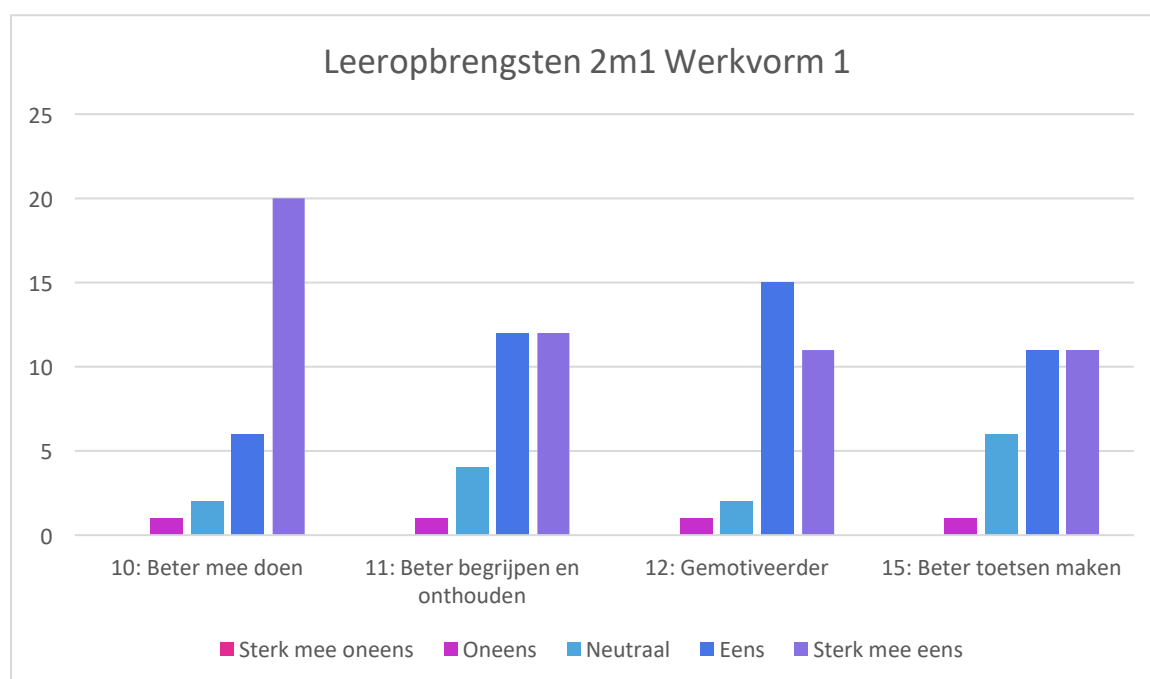
De stellingen 10, 11, 12 en 15 zijn vragen uit de online-enquête die betrekking hebben op de leeropbrengsten. De resultaten van de leeropbrengsten zijn hieronder in aparte grafieken inzichtelijker gemaakt, waarbij de resultaten van de twee klassen apart per werkvorm weergegeven zijn.

Stelling 10: 'Ik deed tijdens deze les, waarin gewerkt werd met spelvormen beter mee, dan wanneer ik uit het werkboek had gewerkt.'

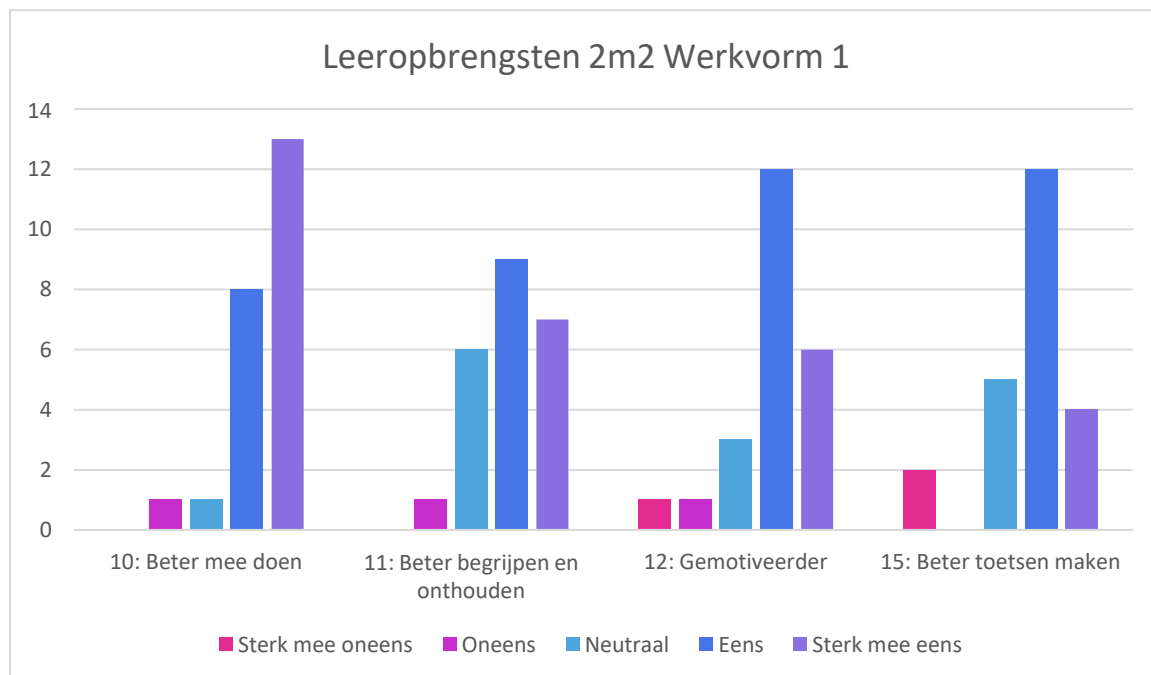
Stelling 11: 'Ik heb de lesstof beter begrepen en onthoudt de lesstof beter en sneller, doordat ik niet uit het boek heb gewerkt maar de lesstof heb geoefend in spelvorm.'

Stelling 12: 'Ik was gemotiveerder in deze les met de spelvorm, dan wanneer ik uit het werkboek zou werken.'

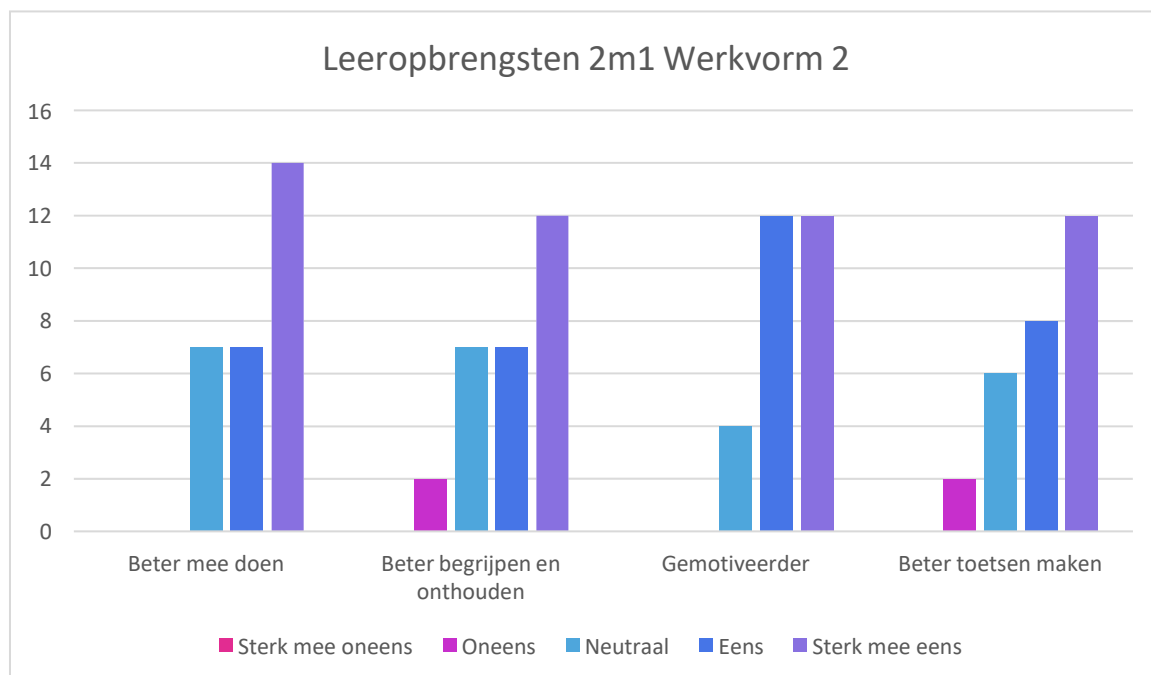
Stelling 15: 'Ik heb het idee dat ik, door het leren aan de hand van deze spelvorm, ook beter mijn toetsen zal maken.'

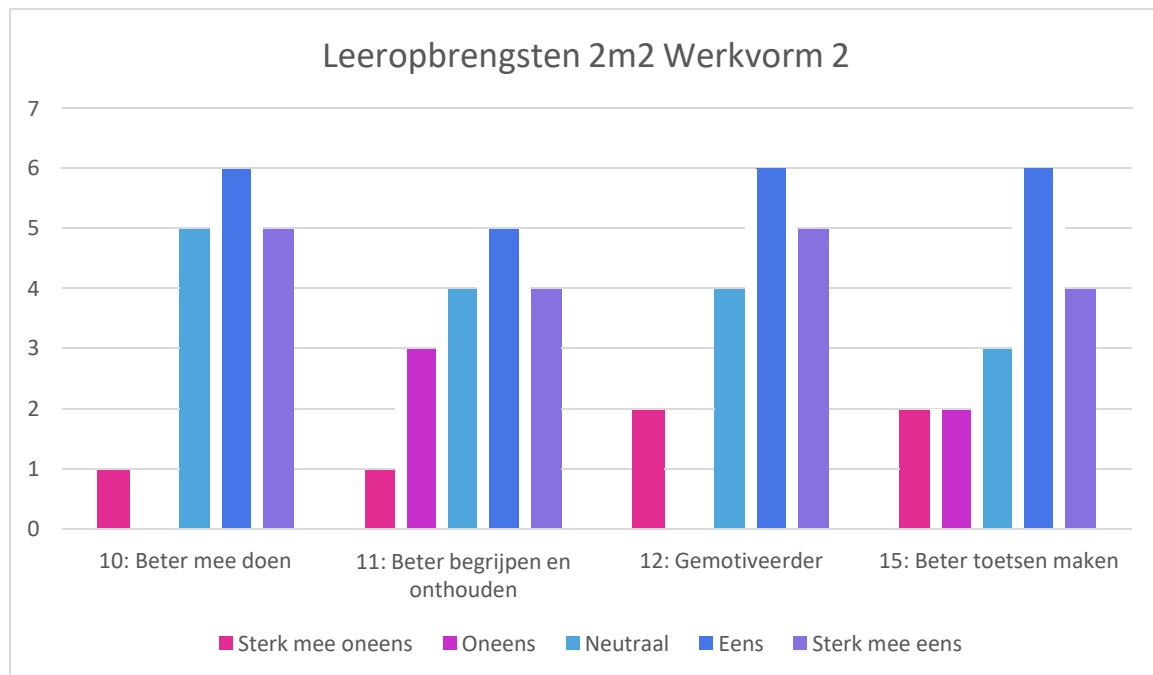
Als we kijken naar klas 2m1 zien we duidelijk dat de leerlingen bij werkvorm 1 beter mee denken te doen, beter de stof denken te begrijpen en te onthouden, gemotiveerder zijn en hun toetsen ook beter denken te maken wanneer ze met een spelvorm werken in plaats van met het boek werken. Er is op de vragen hierover vooral geantwoord met 'Eens' of 'Sterk mee eens'.

Bij klas 2m2 is dit ook duidelijk zichtbaar, waarbij alleen het beter maken van toetsen meer een twijfel wordt getrokken. Er is vaker op 'Neutraal' gestemd dan op 'Sterk mee eens' bij de stelling hierover. Ook bij het beter begrijpen en onthouden van de van de stof is een hoog aantal aan antwoorden bij 'Neutraal' te zien. Toch overheersen hier nog wel de antwoorden 'Eens' en 'Sterk mee eens'.

Als we kijken naar werkvorm 2 en klas 2m1 zien we dat de meeste leerlingen het 'Neutraal', 'Eens' of 'Sterk mee eens' zijn met de stelling. Bij het beter mee doen gaan 'Neutraal' en 'Eens' gelijk op. Dit geldt ook voor het beter begrijpen en onthouden van de lesstof. Bij het beter maken van toetsen, gaat het geleidelijk op. Zes leerlingen zijn het niet eens en niet oneens met de stelling (neutraal), acht leerlingen zijn het eens en twaalf leerlingen zijn het er sterk mee eens. Bij het gemotiveerder zijn zit een groter verschil. 24 van de 28 leerlingen is het met de stelling eens of sterk eens, dat ze met deze spelvorm meer gemotiveerd zijn dan wanneer zij uit het boek werken.

Bij klas 2m2 zijn hier meer verschillen in de antwoorden. De meeste antwoorden die zijn gegeven zijn echter wel aan de 'Eens' kant. Er is namelijk voornamelijk met 'Neutraal', 'Eens' of 'Sterk mee eens' geantwoord. Bij het beter begrijpen en onthouden hebben echter drie van de zeventien leerlingen ook nog met 'Oneens' geantwoord. Ook bij de vraag of ze denken de toets beter te maken als ze werken met de spelvormen, hebben vier leerlingen van de zeventien toch 'Oneens' geantwoord.

5.2.2 DEELVRAAG 2

De stellingen 1, 3, 5, 8 en 16 zijn stellingen uit de online-enquête die betrekking hebben op de leerervaringen. De resultaten van de leerervaringen zijn in aparte grafieken inzichtelijker gemaakt, waarbij de resultaten van de twee klassen apart per werkvorm weergegeven zijn.

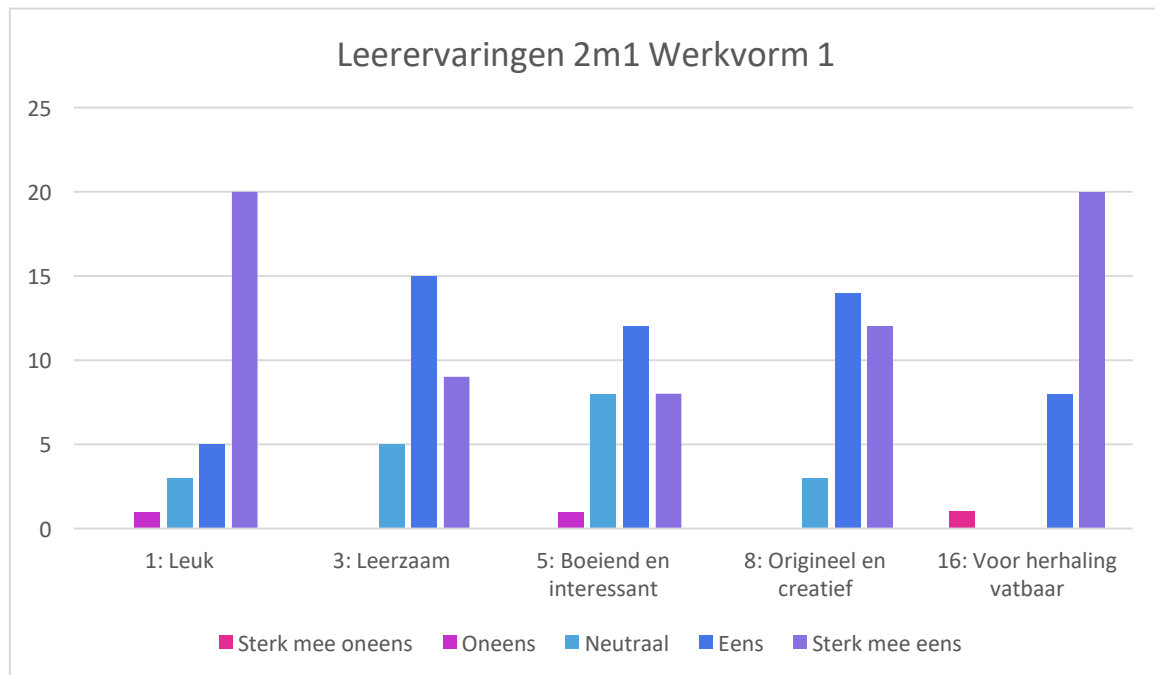
Stelling 1: 'Ik vond de werkvorm van de afgelopen les leuk.'

Stelling 3: 'Ik vond de werkvorm (spelvorm) van deze les leerzaam en toepasselijk.'

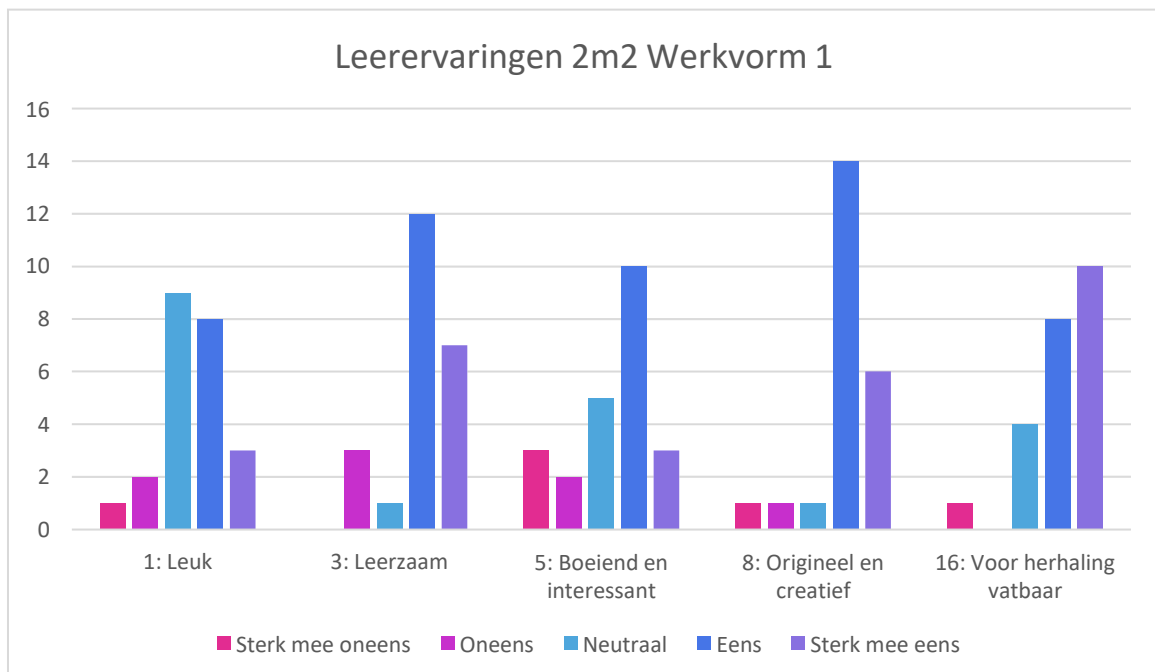
Stelling 5: 'Ik vond de werkvorm (spelvorm) boeiend en interessant.'

Stelling 8: 'Ik vond de spelvorm origineel en creatief (anders dan anders).'

Stelling 16: 'Ik wil vaker werken met spelvormen in de lessen Duits.'

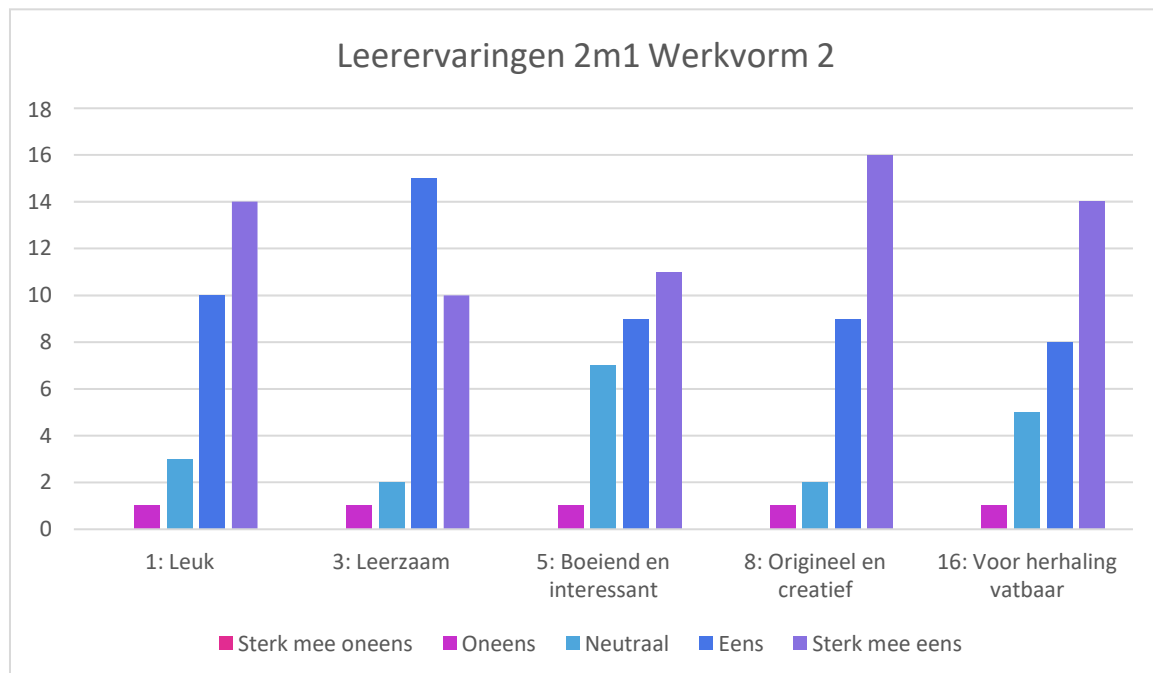

Als we kijken naar werkvorm 1 en klas 2m1 is duidelijk te zien dat de leerlingen de werkvorm erg leuk vinden en voor herhaling vatbaar. Dit is te zien aan het hoge aantal antwoorden met 'Sterk mee eens'. Ook vonden de leerlingen de spelvorm leerzaam. Er is geen een keer geantwoord met 'Oneens' of 'Sterk mee oneens'. Leerlingen vonden de werkvorm over het algemeen wel boeiend en interessant, toch is hier ook een aantal keer gekozen voor 'Neutraal'. De leerlingen vonden de spelvorm origineel en creatief. De antwoorden op deze stelling worden namelijk veelal beantwoord met 'Eens' gevolgd met 'Sterk mee eens'.

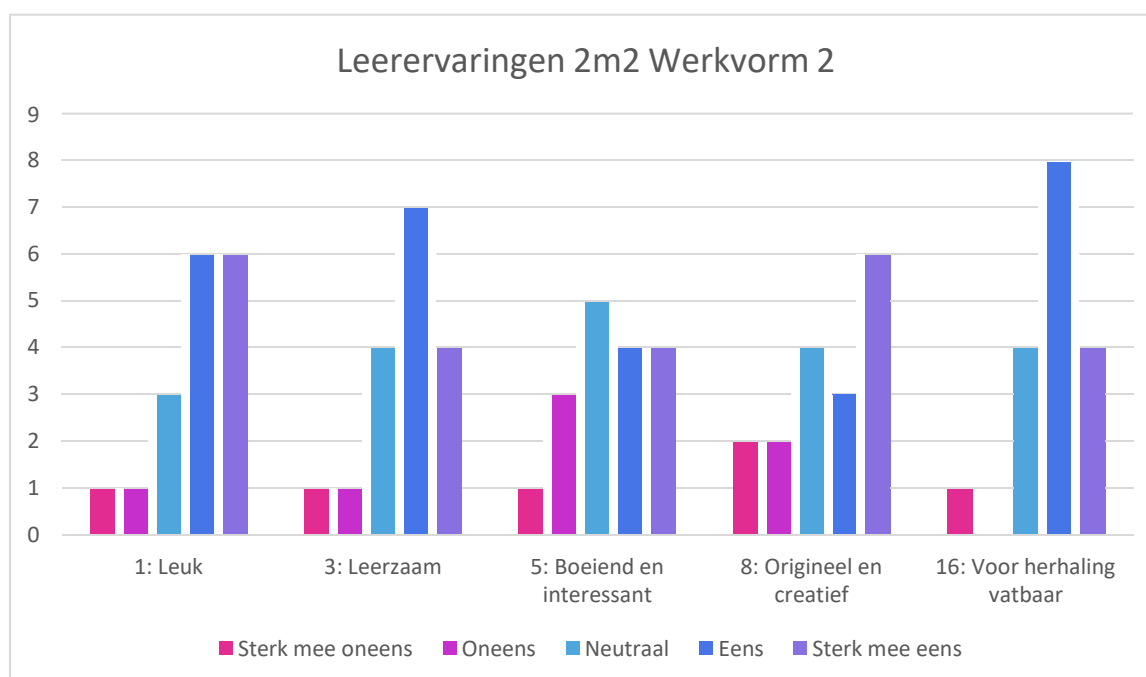

Als we kijken naar werkvorm 1 en klas 2m2 is af te lezen dat de meeste leerlingen (20 van de 23) de werkvorm erg origineel en creatief vonden. Hierna volgt leerzaam met

19 van de 23 antwoorden op 'Eens' en 'Sterk mee eens'. Vervolgens zijn de leerling het meest positief op de stelling of ze vaker willen werken met de spelvormen tijdens de lessen Duits. 18 van de 23 leerlingen geeft hier 'Eens' en 'Sterk mee eens' aan. Bij de stelling of de leerlingen de werkvorm boeiend en interessant vonden, zijn verschillende antwoorden gegeven. Het antwoord 'Eens' springt hier echter wel uit met 10 van de 23 leerlingen en 3 leerlingen stemmen op 'Sterk mee eens'. Er is echter te zien dat 5 leerlingen het 'Oneens' of 'Sterk mee oneens' zijn. Op de stelling of de werkvorm leuk gevonden wordt antwoorden de meeste leerlingen met 'Neutraal' gevolgd door 'Eens'.

Als we kijken naar werkvorm 2 bij klas 2m1 zien we dat bij elke stelling 'Eens' en 'Sterk mee eens' weer overheersen, waarbij het meest is geantwoord is op 'Sterk mee eens'. Deze keuze gevolgd door 'Eens' en daarna 'Neutraal'. Dit wijkt alleen bij de stelling of het als leerzaam ervaren werd af. Hierbij werd 'Eens' vaker geantwoord als 'Sterk mee eens'.

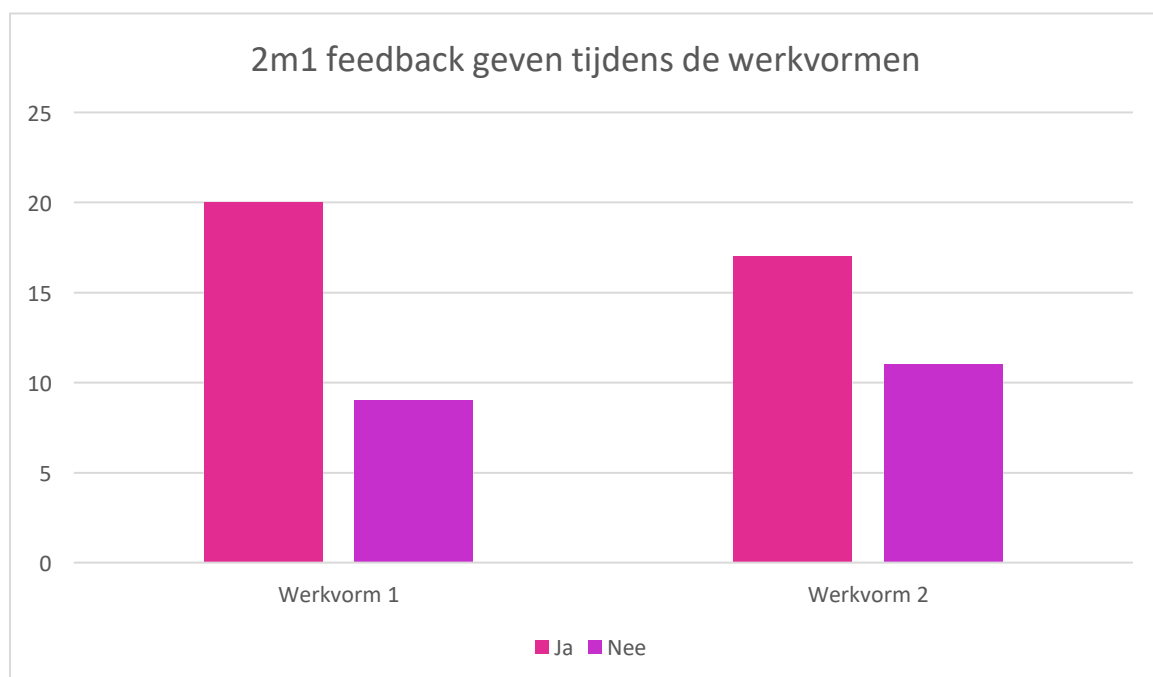
Als we kijken bij klas 2m2 is er meer 'Neutraal' en ook vaker dan bij klas 2m1 aan de oneens kant geantwoord. 'Neutraal' is bij de stelling over of de werkvorm leerzaam is en of ze vaker deze spelvormen zouden willen doen gelijk aan 'Sterk mee eens', waar 'Eens' nog altijd het vaakst geantwoord is. 'Neutraal' is bij boeiend en interessant het hoogste, waar 'Eens' en 'Sterk mee eens' geleidelijk opgaand volgen. Bij de stelling of de spelvorm origineel en creatief is, antwoorden de meeste met 'Sterk mee eens' gevolgd door 'Neutraal' en daarna 'Eens'. Bij de stelling of de werkvorm leuk gevonden wordt, geven de meeste leerlingen 'Eens' en 'Sterk mee eens' aan.

Leerlingen geven in de open vragen (vraag 2) over of de werkvorm leuk was aan, dat de opdrachten lastig waren. Ze geven aan dat het lang duurt, dat ze veel tegelijk moesten doen en ze het irritant vonden de dobbelsteen steeds door te moeten geven. Sommige geven ook aan dat het nou eenmaal saai was en Duits een saai vak is. Een aantal gaven ook aan moe te zijn. De positieve reacties overheersen echter. Deze leerlingen geven aan dat het anders is dan een normale les Duits, dat ze het samenwerken met hun klasgenoten leuk vinden, dat ze het fijn vinden dat ze zoveel mogen praten en dat ze het leerzaam vonden in combinatie met een spel door vooral het win-element. Verder geven ze aan dat ze actief bezig moeten, dat ze een keer iets op een andere manier leren leuk vinden, dat ze niet veel hoeven te luisteren en dat het gezellig was.

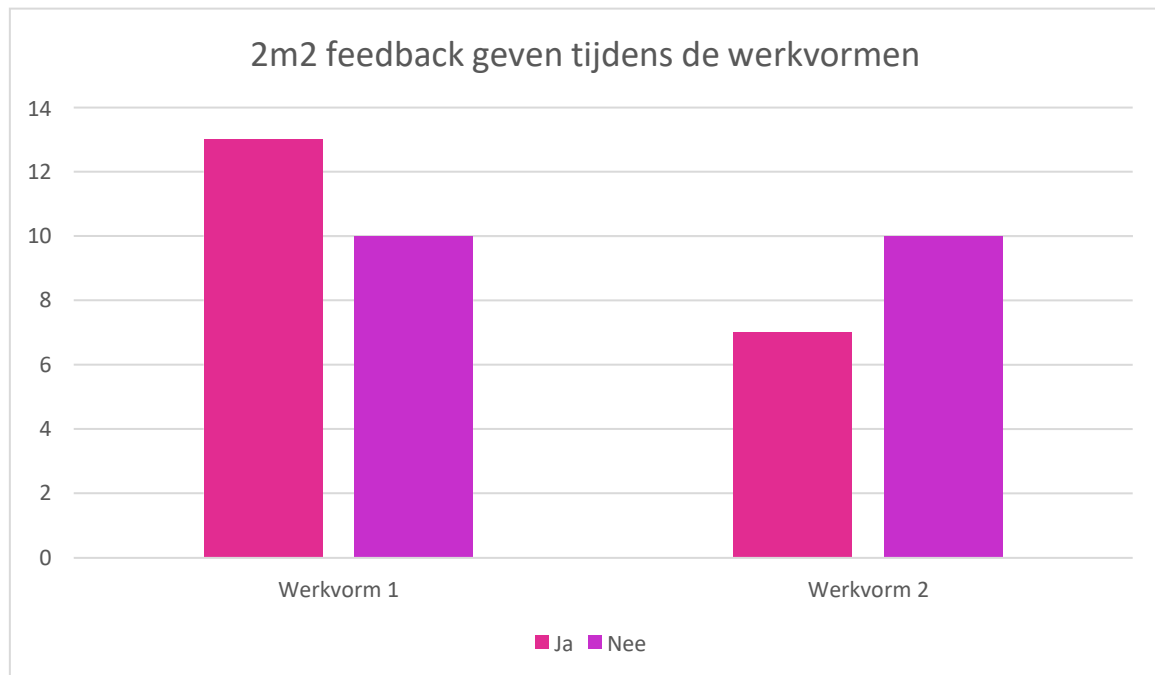
Op de open vragen (vraag 4 en 6) of de werkvorm als leerzaam, boeiend en interessant wordt ervaren geven leerlingen, die meer aan de oneens kant zitten aan, dat het saai was en dat het onderwerp niet boeiend is. Verder geven ze aan dat het leuker is met meer mensen of dat het alleen boeiend is omdat ze er een toets over krijgen. De leerlingen die aan de 'Eens' kant zitten, geven aan dat het anders is dan het werken uit het werkboek en dat dit zorgt voor afwisseling in de lessen Duits. Ze vinden het race-element interessant en grappig.

5.2.3 ERVARINGEN MET HET ONTWERP

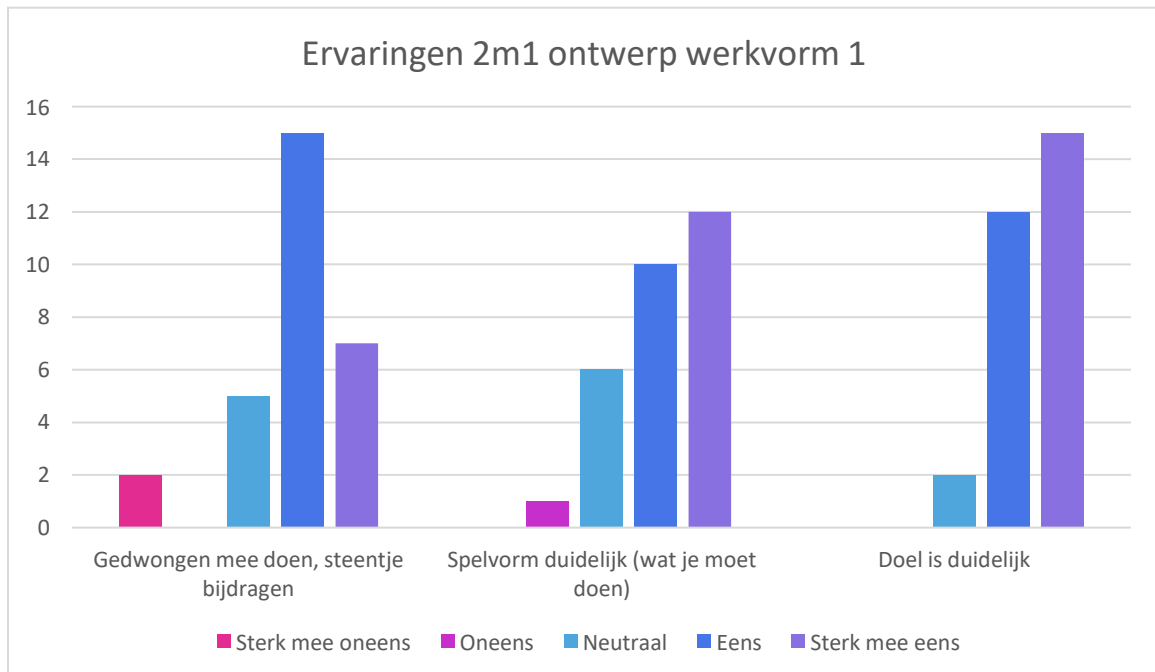
Aan de hand van het programma van eisen (**Bijlage IV: Programma van eisen**), die is opgesteld aan de hand van de literatuur, zijn voorafgaand aan het ontwerpen van de werkvormen eisen gesteld waaraan de werkvorm moet voldoen. In de enquête zijn vragen rondom deze eisen gesteld aan de leerlingen, om zo hun ervaringen hiermee zichtbaar te maken en te kijken in hoeverre de eisen ook daadwerkelijk in de werkvorm naar voren zijn gekomen. De stellingen 7, 9, 13, 14 zijn de vragen uit de online-enquête die betrekking hebben op de ervaringen rondom het ontwerp van de werkvormen. Deze gaan in op het geven van feedback aan elkaar (stelling 7), gedwongen om mee te doen (stelling 9), de duidelijkheid van de spelvorm (stelling 13) en of het doel duidelijk was (stelling 14). De resultaten hiervan zijn weer per werkvorm per klas weergegeven in aparte grafieken.

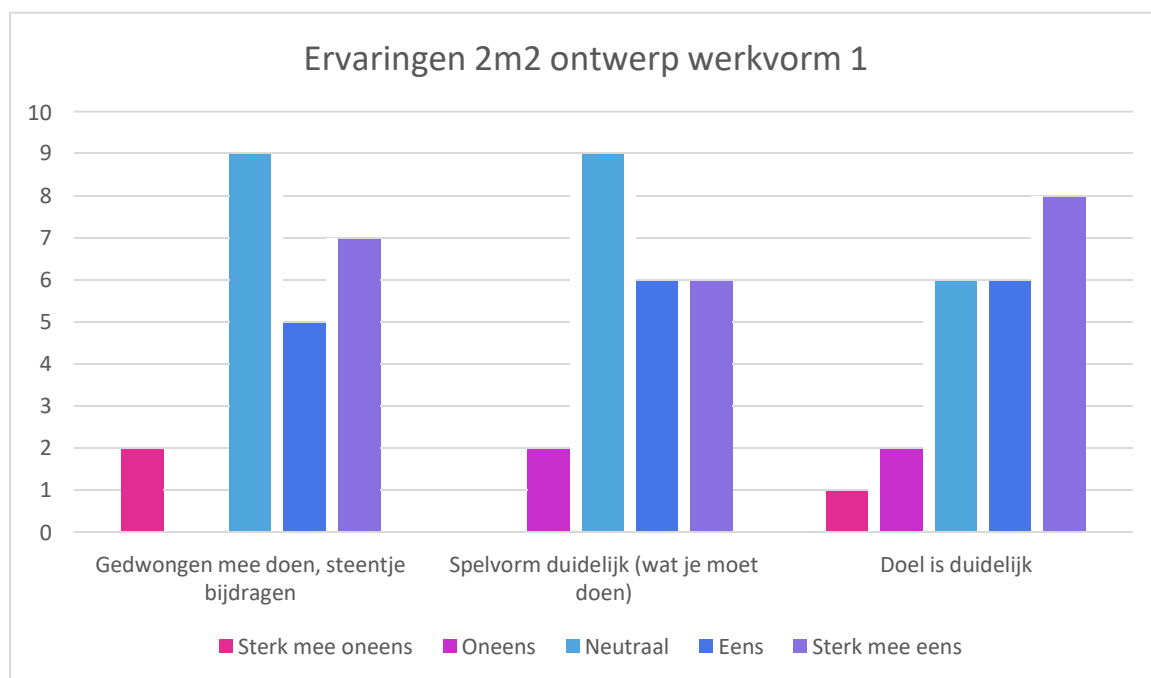
We zien bij de klas 2m1 dat zowel bij werkvorm 1 als bij werkvorm 2 het meest is geantwoord met 'ja' op de stelling of ze uitgedaagd werden om feedback te geven op hun klasgenoot. Bij werkvorm 1 waren dit 20 van de 29 respondenten. Bij werkvorm 2 liggen de antwoorden 'ja' en 'nee' dichterbij elkaar. Hier antwoorden 17 van de 28 leerlingen met 'ja'.

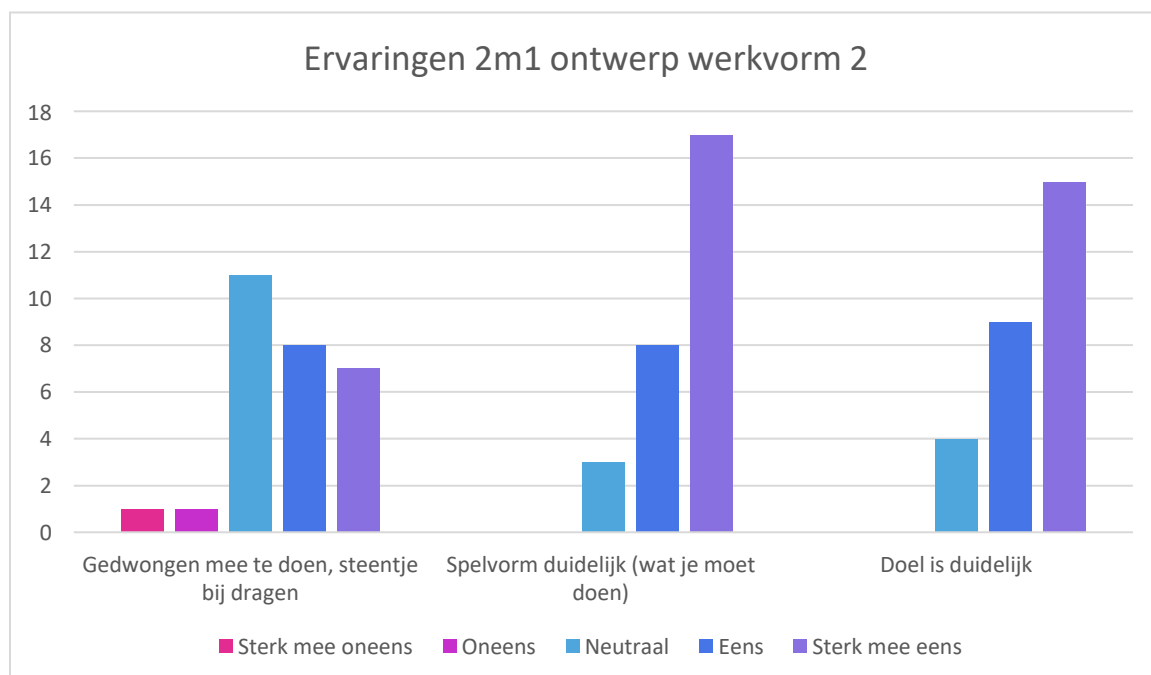
We zien dat bij de klas 2m2 de antwoorden 'ja' en 'nee' nog dichterbij elkaar liggen en 'nee' zelfs bij werkvorm 2 vaker geantwoord is. 13 van de 10 leerlingen geeft bij werkvorm 1 aan uitgedaagd te worden om feedback te geven aan de klasgenoot. Bij werkvorm 2 geven meer leerlingen (10 van de 17) aan niet uitgedaagd te zijn geweest om feedback te geven aan de klasgenoot.

Bij klas 2m1 is het duidelijk te zien dat bij werkvorm 1 de leerlingen het voornamelijk eens en sterk eens waren met de stellingen. Ze vonden het doel vooral duidelijk hierna volgt dat de spelvorm duidelijk was en als laatst dat ze ook gedwongen werden om mee te doen.

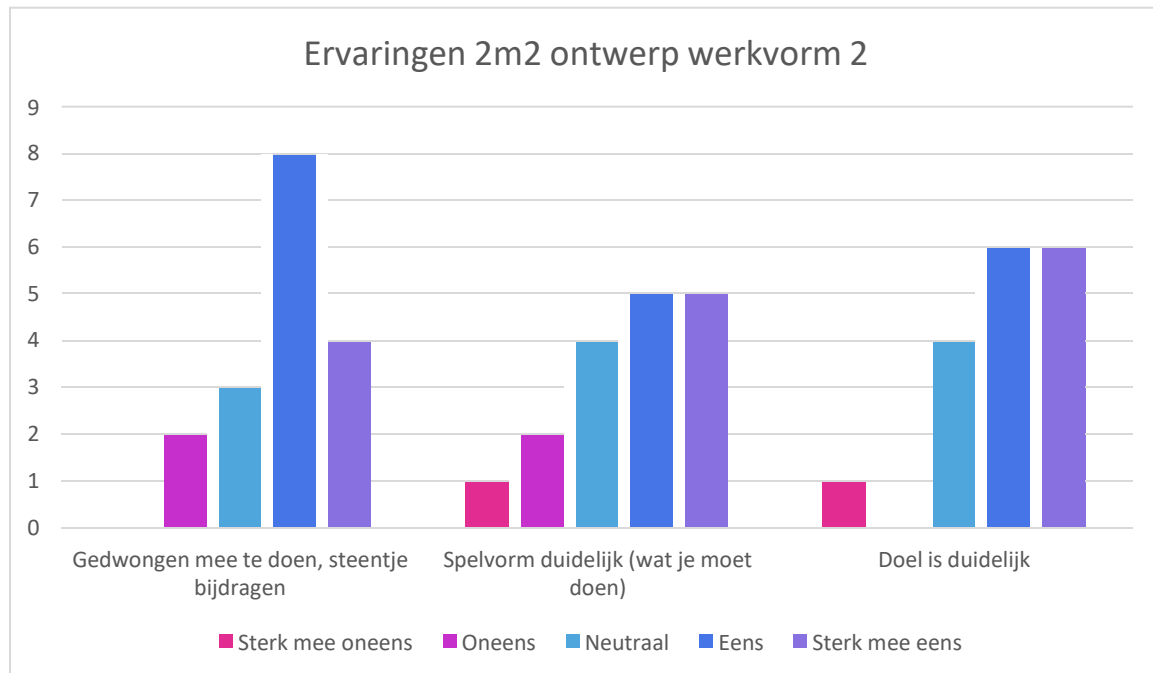

Bij klas 2m2 is te zien dat bij werkvorm 1 de leerlingen het doel duidelijk vonden. Namelijk 14 van de 23 heeft geantwoord met 'Eens' of 'Sterk mee eens'. Op de duidelijkheid van de spelvorm hebben 9 van de 23 geantwoord met 'Neutraal'. 12 van de 23, dit is meer dan de helft heeft geantwoord op 'Eens' en 'Sterk mee eens'. 12 van de 23 leerlingen was het er ook eens of sterk mee eens dat ze gedwongen werden om mee te doen. 9 leerlingen van de 23 hebben hier 'Neutraal' geantwoord.

Bij de tweede werkvorm en klas 2m1 is te zien dat vooral het doel duidelijk was. 24 van de 28 leerlingen heeft geantwoord met 'Eens' of 'Sterk mee eens' waarvan de meeste 'Sterk mee eens' antwoordden. Ook bij de duidelijkheid van de spelvorm antwoorden de meeste leerlingen met 'Sterk mee eens', namelijk 17 van de 28

leerlingen. En 8 stemmen op 'Eens'. Dit komt neer op 25 van de 28 leerlingen die op de eens kant heeft geantwoord. De overige antwoorden staan bij 'Neutraal'. 15 leerlingen van de 28 antwoordden dat ze eens zijn dat ze gedwongen werden om mee te doen. 11 leerlingen geven hier 'Neutraal' aan.

Bij de tweede werkvorm en klas 2m2 is te zien dat vooral het doel duidelijk was en dat ze ook gedwongen werden om mee te doen. Hier hebben namelijk 12 van de 17 leerlingen geantwoord aan met 'Eens' of 'Sterk mee eens'. Dat de spelvorm duidelijkheid was, waren het ook 10 van de 17 leerlingen mee eens. 4 hebben geantwoord met 'Neutraal'.

5.3 INTERVIEWS

In de interviews (**Bijlage XII: Transcript interviews**) was het de bedoeling om meer informatie te vinden, die de antwoorden van de leerlingen in de enquête concreter maken, doordat de achterliggende gedachten verhelderd worden. Hier in de resultaten vat ik de hoofdlijnen van deze interviews samen. Voor het interview zijn er uit beide klassen drie focusleerlingen gevraagd om de vragen uit het interview te beantwoorden. In totaal zijn er dus 6 focusleerlingen genomen. Dit heeft individueel plaatsgevonden, zodat leerlingen de antwoorden van elkaar niet konden beïnvloeden.

5.3.1 DEELVRAAG 1

Als we kijken naar de leerervaringen is opmerkelijk dat het antwoord op de vraag wat de leerlingen van het werkboek vinden bij alle leerlingen 'saai' was. Bij de vraag waarom, geven ze aan dat het boek steeds hetzelfde is. Hiermee bedoelen de leerlingen steeds dezelfde soorten opdrachten. Twee leerlingen geven echter wel aan dat ze begrijpen dat het werkboek zorgt voor overzicht en dat deze daarom onmisbaar is. Op de vraag wat de leerlingen van de spelvormen vonden antwoordden ze allemaal met 'leuk'. De antwoorden op de vraag wat ze wel en niet leuk vonden aan de spelvorm kwamen erg overeen. De leerlingen vinden het heel leuk dat ze veel mogen praten en overleggen met elkaar. De samenwerking was iets wat alle leerlingen benoemden, omdat ze dit als heel gezellig ervoeren. Twee leerlingen gaven aan dat het misschien nog leuker zou zijn in een groter groepje. Over het algemeen vonden alle leerlingen de sfeer in de klas leuk en ook de beleving van het spel. Ze vinden het leuk dat ze onbewust veel leren en het tegelijkertijd ook gezellig hebben tijdens de les. Leerlingen geven allemaal aan dat ze deze spelvormen zeker vaker zouden willen terugzien. Op de vraag hoe vaak geven vier leerlingen aan één van de twee lessen in de week of zelfs elke les. Eén leerling zegt ook dat het hem/haar niet zoveel uitmaakt, zolang er maar voldoende afwisseling is. Nog één andere leerling geeft voorkeur aan één zo'n les van de vier lessen Duits.

5.3.2 DEELVRAAG 2

Als we kijken naar de leeropbrengsten van de leerlingen is het interessant om te zien dat ze wel denken wat van de lesstof uit de spelvormen opgenomen te hebben. Ze geven aan dat ze vooral geoefend hebben met het schrijven van de werkwoorden en het proberen te onthouden ervan. Vier leerlingen geven aan niet echt gebeterd te zijn in de stof. Ze geven wel aan goed samengewerkt te hebben met klasgenoten en hun concentratie bij de les en de werkvorm konden houden. Twee leerlingen geven aan dat ze wel een aantal antwoorden konden geven op de toets die erna kwam. Alle leerlingen gaven aan dat ze zich verplicht voelden mee te moeten doen. Vier leerlingen geven bij deze werkvorm ook aan eigen motivatie te hebben gehad om mee te doen ten opzichte van lessen waarbij gewerkt wordt uit het werkboek.

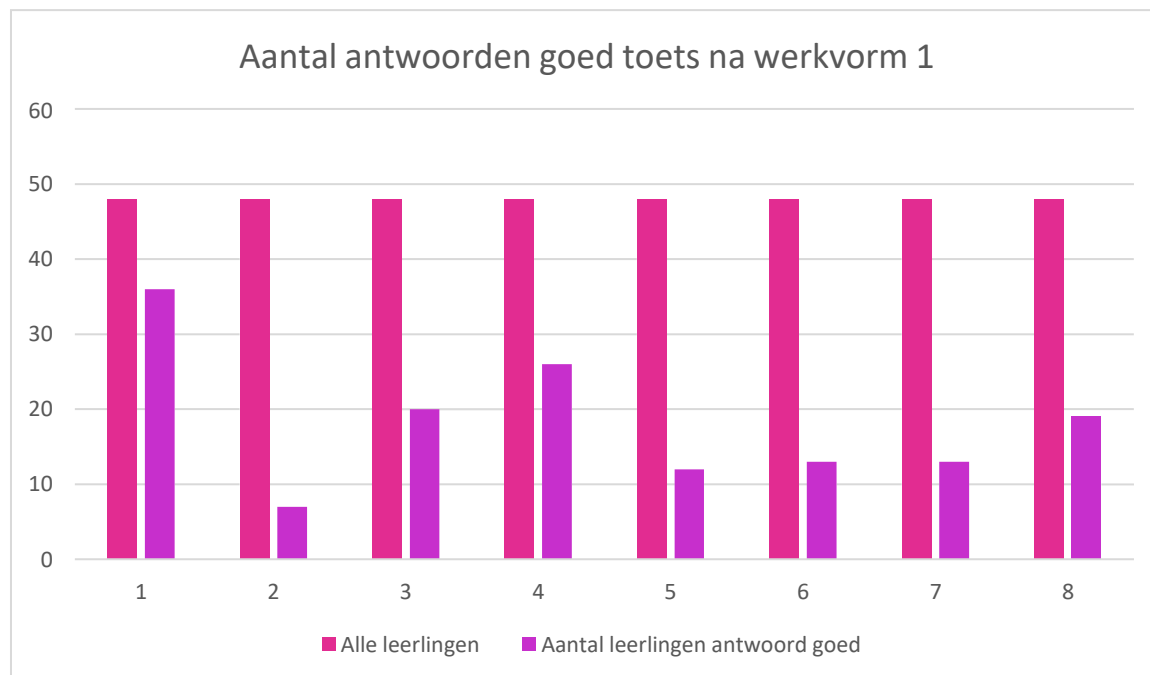
Als we kijken naar de evaluatie van de leerlingen op de werkvorm geven ze allemaal aan, dat de werkvormen helemaal prima waren zo. Eén leerling van de drie uit 2m2 gaf wel aan het 'Gramzebord' spel leuker te vinden, omdat dit nog net iets meer spelelement bevatte als het 'Wirfeln' spel. Eén andere leerling van de drie uit 2m2 gaf als tip om de lessen niet achter elkaar te geven maar te verspreiden over meerdere lessen, waarin tussen deze lessen door af en toe wel gewerkt wordt uit het boek. Eén leerling van de drie uit 2m1 gaf aan dat ze liever had gewerkt in een groter groepje in plaats van in tweetallen. Eén leerling van de drie uit 2m2 gaf als tip, dat hij en zijn medeleerlingen nog gemotiveerder raken als ze een extra punt op de toets kunnen krijgen als ze winnen met deze opdracht.

5.4 TOETSING

Bij het instrument van toetsing (**Bijlage XI: Resultaten toetsing**) kijk ik alleen naar de leeropbrengsten. Bij de toetsing is maar één antwoordmogelijkheid goed. De toetsen zijn online afgenomen via Socrative. De scores en de exacte antwoorden zijn terug te lezen in Excel bestanden. In de bijlagen zijn twee schermopnamen opgenomen, waarin de scores van de twee klassen samen per werkvorm terug te lezen zijn.

De toets (**Bijlage IX: Toetsing**) bestaat uit acht vragen die allemaal op dezelfde manier zijn opgebouwd die alleen verschillen in de inhoud. Per werkvorm is de toets ook anders. De vragen gaan steeds in op dat wat tijdens de spelvorm geoefend is. Tijdens de spelvorm mochten de leerlingen er een grammaticaoverzicht bij houden. Op de toets was het de bedoeling, om te kijken wat de leerlingen onthouden hebben en vullen de antwoorden in, waarbij zij geen grammaticaoverzicht meer mogen gebruiken. De toetsen bevatten verschillende grammaticale structuren (werkwoorden), maar de manier van bevragen is gelijk. De leerlingen moeten in de toets soms ook trema's en de ringel-s goed kunnen typen, wil het antwoord worden goedgekeurd.

Er zijn na de twee werkvormen twee aparte toetsen afgenomen met eenzelfde opbouw aan vragen, maar met andere grammaticale werkwoorden. Hieronder volgen daarom resultaten in twee grafieken. Deze gaan in op elke vraag waarbij aangegeven wordt hoeveel van het totaal aantal leerlingen (roze staaf) de vraag goed beantwoord heeft (paarse staaf).

Het totaal aantal leerlingen van beide klassen die deelnamen aan de eerste toets bestaat na de eerste werkvorm uit 48 leerlingen. Te zien is dat vraag 1 het hoogste aantal goede antwoorden heeft, gevolgd door vraag 4. Vragen 3 en 8 zijn minder goed gemaakt. Vragen 2, 5, 6 en 7 zijn erg slecht gemaakt. Vraag 7 gaat over het werkwoord 'wollen'. De vragen 2, 5 en 6 zijn voornamelijk vragen waarbij de leerlingen dit werkwoord op verschillende manieren gebruiken. Zo hebben ze het werkwoord 'moeten' in het Duits twee keer, namelijk 'müssen' en 'sollen'. Bij de opdracht staat echter het verschil:

Vraag 2: moeten (het kan niet anders)

Ihr _____ zur Schule.

Vraag 5: moeten (de wil van een ander)

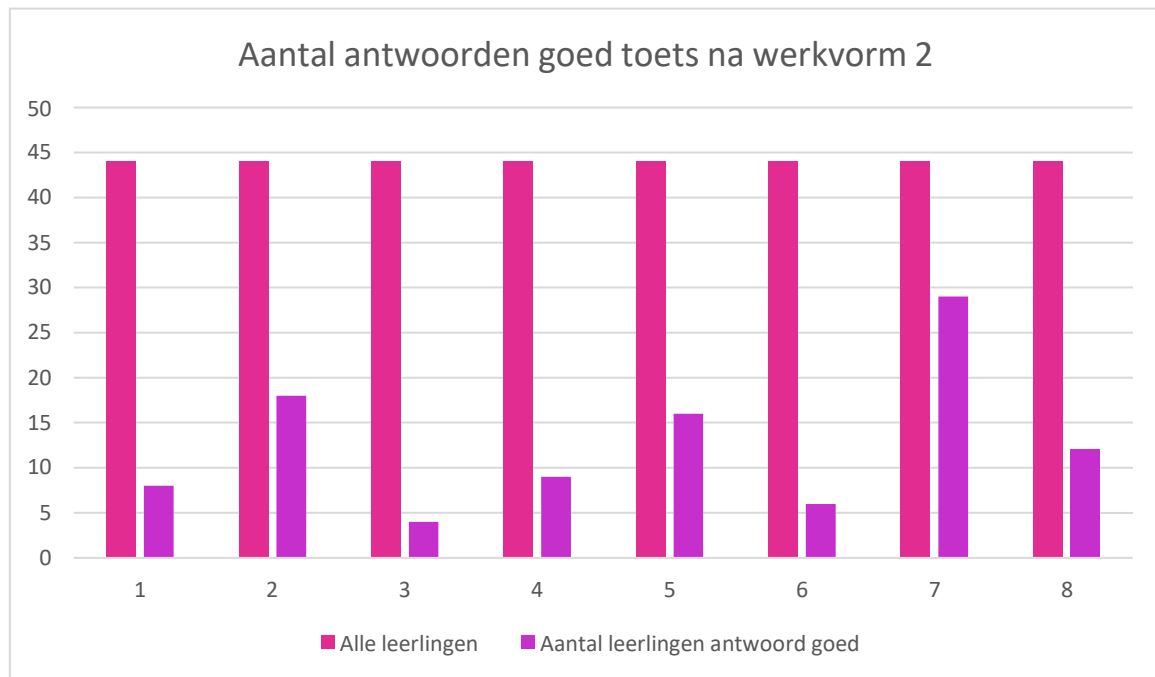
Du _____ schlafen.

De leerlingen moeten weten en dus kennen dat ze bij 'het kan niet anders' het werkwoord 'müssen' en bij 'de wil van een ander' het werkwoord 'sollen' gebruiken.

Er zijn ook nog twee soorten 'mogen' die vertaald kunnen worden naar het Duits, namelijk 'mogen' (een persoon mogen) dat is 'mögen' en 'mogen' (toestemming) dat is 'dürfen'.

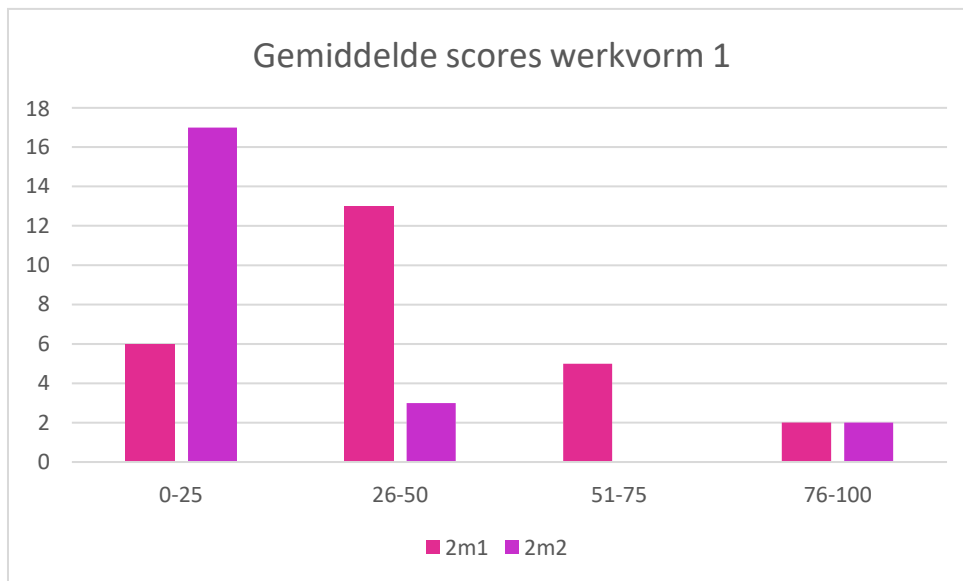
Vraag 6: mogen (toestemming)

Anton _____ nicht nach draußen.

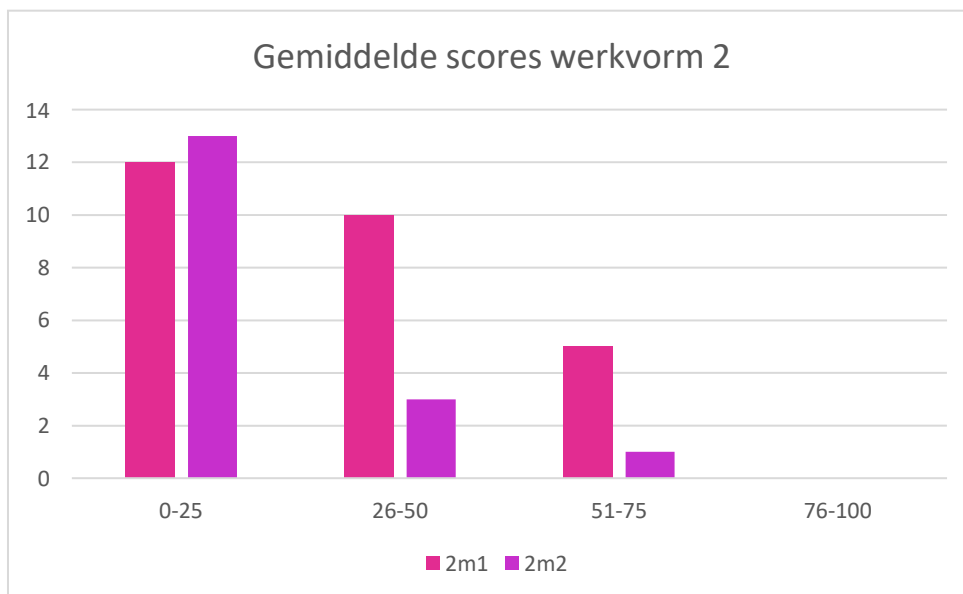

Het totaal aantal leerlingen van beide klassen die deelnamen aan de tweede toets na de tweede werkvorm uit 44 leerlingen. Het valt op dat vraag 7 goed beantwoord is. De vragen 2, 5 en 8 volgen met het aantal goede antwoorden al onder de 50%. Vragen 1, 3, 4 en 6 zijn slecht beantwoord. Vraag 1 is weer een vraag, die ook bij toets 1 vaak fout ging, rondom het werkwoord 'moeten'. Vraag 3 is het werkwoord 'wollen', die in toets 1 ook het slecht is gemaakt (bij vraag 7). Vraag 4 gaat over het werkwoord 'weten' en is gelijk aan vraag 8 uit toets 1, die ook daar minder goed is gemaakt. Vraag 6 gaat over het werkwoord 'mogen'. Dit is het werkwoord, dat ook minder goed ging bij vraag 6 van toets 1, vanwege twee soorten vertalingen van 'mogen' in het Duits.

Hieronder volgen grafieken die aangeven hoe de scores van de toets waren van de leerlingen per klas. Deze zijn verdeeld in procenten.

Wat opvalt is dat de 17 van de 22 leerlingen uit klas 2m2 tussen de 0 en 25% hebben gescoord, waar 13 van de 26 leerlingen van klas 2m1 scoort tussen de 26 en 50% en zelfs 5 van die 26 leerlingen tussen de 51 en 75%. De eerste toets die na werkvorm 1 is gemaakt is beter gemaakt door klas 2m1 als door klas 2m2.

Wat bij de tweede toets na werkvorm 2 duidelijk opvalt, is dat klas 2m1 weer het hoogst scoort op de hogere percentages. Bij de laagste percentages (tussen 0 en 25%) scoort klas 2m1 lager als klas 2m2. 12 van de 27 leerlingen uit klas 2m1 scoorden in de laagste categorie.

5.5 ANALYSE

In deze analyse op de deelvragen beschrijf ik kort de patronen die ik herken. Ik zal daarbij ingaan op overeenkomsten en verschillen tussen de instrumenten, de meetmomenten per werkvorm en de klassen.

Het valt op dat beide klassen in de enquête heel veel 'Eens' of 'Sterk mee eens' hebben geantwoord op de stellingen. Dit is positief, omdat dit aangeeft dat leerervaringen goed zijn en de leerlingen ook denken dat het leren aan de hand van de activerende spelvormen iets opbrengt. Wel kunnen we stellen dat de leerervaringen van klas 2m1 beter waren dan van klas 2m2. Maar voor beide klassen geldt dat de leerervaringen bij werkvorm 1 hoger lagen.

In het interview gaven de vier van de zes leerlingen aan niet direct gebeterd te zijn in de stof. Maar de leeropbrengsten worden door beide klassen in de enquête hoog ingeschat. Als we kijken naar de toetsing valt het op dat klas 2m1 hoger scoort dan klas 2m2. Wat ook opvalt is dat vaak dezelfde soorten vragen uit de toets fout werden gedaan. De twee soorten werkwoorden 'moeten' in het Duits, 'mogen' en 'willen' zijn werkwoorden die de leerlingen lastig vinden. Wat ook opvalt is dat alle leerlingen samen toets 2 na werkvorm 2 beter hebben gemaakt dan toets 1 na werkvorm 1.

De ervaringen van de leerlingen met het ontwerp zijn positief. Bij werkvorm 2 valt op dat leerlingen minder feedback hoeven te geven aan elkaar en minder het gevoel hebben gedwongen te zijn om mee te doen dan bij werkvorm 1.

6. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

6.1 CONCLUSIE

Wat zijn de leeruitkomsten (onderverdeeld in leeropbrengsten en leerervaringen) van activerende didactiek in spelvorm tijdens de lessen Duits bij de deelvaardigheid grammatica in twee mavoklassen?

De leerstof die verwerkt is in de spelvormen, wordt duidelijk gemaakt aan de hand van opgestelde leerdoelen. Leerlingen ervaren de stof als boeiend en interessant doordat er op een andere manier wordt geleerd dan dat ze gewend zijn. Leerlingen geven aan dat ze hierdoor meer betrokken zijn, zoals Van der Burg, Berben & Moonen (2017) ook beschrijven dat het geval zou moeten zijn als de leraar voor bovengenoemde criteria zorgt. De verhoging van de betrokkenheid en de motivatie valt onder de leeropbrengsten die de leerlingen denken te hebben behaald naar aanleiding van de werkvorm. De werkvormen zijn anders dan anders en zorgen hierdoor voor meer belangstelling, waardoor gestimuleerd en gemotiveerd bezig gegaan wordt (Van der Heide & Bijkerk, 2006).

Dat leerlingen gemotiveerder denken te zijn geweest komt voort uit de leerervaringen, waarbij de leerlingen de spelvorm als origineel en creatief ervaren. Volgens Hattie (2014) zit het hem echter ook in de wederzijds afhankelijkheid die leerlingen naar elkaar hebben in de spelvorm. De spelvormen kunnen niet worden voltooid, wanneer een van de twee leerlingen niet meedoet of niet serieus meedoet, omdat er dan geen eindresultaat zichtbaar zal zijn, die wel bewezen zal moeten worden. Aan de hand van de spelvormen oefenen leerlingen met het geven van feedback aan elkaar, wat volgens Hattie (2014) een belangrijke rol speelt als het gaat om activerende didactiek. Leerlingen ervaren de samenwerking tijdens de spelvormen als erg prettig, doordat zij veel mochten praten met elkaar. Dit vele mogen overleggen en spreken doet zich dan ook veel minder voor in onderwijs waar de docent vooral aan het zenden is (Van Sark, 2018).

De werkvormen worden als erg leuk, origineel en voor herhaling vatbaar geacht. Dit zijn de leerervaringen van de leerlingen. De ervaringen met de werkvormen zijn beter als de ervaringen met het lesboek. Lessen met alleen maar dit soort werkvormen is echter onmogelijk, blijkt zowel uit de interviews met de leerlingen als uit de resultaten van de toetsing. De werkvormen waarin nieuwe en taaie stof wordt behandeld, zorgen niet voor hogere cijfers, maar helpen vooral voor een leuke sfeer in de les. De werkvormen helpen ook ter afwisseling van de 'gewone' lessen waarin uit het boek wordt gewerkt. Van der Heide & Bijkerk, 2006 beschrijven ook dat de spelvormen zorgen voor afwisseling in de les, omdat spelvormen niet dezelfde status hebben als een opdracht in het lesboek (Drakenvlieg, 2020).

Dat de werkvormen leuk zijn, zijn de meeste leerlingen het over eens. De Betovering (2017) beschrijft ook dat werkvormen vooral dienen voor een goede sfeer in de les en

de werkvormen daarmee eerder gelden als ondersteuning voor het begrijpen van de leerstof. Het had kunnen zijn dat de werkvormen een bijdrage zouden leveren aan het begrijpen van concepten en eigen maken van kennis (Drakenvlieg, 2020) maar bij deze werkvormen blijkt het eerder een goede ondersteuning doordat de stof anders, namelijk op speelse wijze, gevisualiseerd wordt.

Samenvattend kunnen we uit de leerervaringen opmaken dat de werkvormen vooral dienen als een ondersteunende factor bij nieuwe en taaie stof, doordat de manier van leren de sfeer in de les beter maakt. De werkvormen zorgen er tegelijkertijd voor dat er ook daadwerkelijk aan het werk wordt gegaan, waarmee de motivatie en betrokkenheid van leerlingen hoger zijn. Dit, doordat de werkvormen nieuw zijn en de leerlingen nieuwsgierig maakt. Daarnaast zorgen de spelvormen voor afwisseling tijdens de lessen Duits.

Uit de leeropbrengsten kunnen we opmaken dat de werkvormen alleen niet genoeg zijn om goede resultaten te behalen. Hiervoor zijn ook de lessen nodig waarbij wel meer wordt gezonden door de docent en op een meer systematischere wijze in het boek aan het werk wordt gegaan. Er wordt door de leerlingen zelf ook voorkeur gegeven aan de combinatie van deze twee soorten van onderwijs. Leerlingen denken wel beter samengewerkt te hebben en door de wederzijdse afhankelijk in de werkvorm meer betrokken te zijn in de les. De verhoogde motivatie en betrokkenheid zijn leerervaringen van leerlingen, die verdiept zijn in het interview, waarmee deze ervaringen ook iets zeggen over de leeropbrengsten van de werkvormen.

6.2 DISCUSSIE

Hier zal ik de invloeden die de uitkomsten van mijn onderzoek bepalen en die ik herkend heb beschrijven. Dit, zodat ik aan kan geven in hoeverre mijn onderzoek valide en betrouwbaar is. Ik ben mij ervan bewust dat er leerlingen zullen zijn die de enquête en toets niet serieus ingevuld en gemaakt hebben. Er zouden leerlingen kunnen zijn, die er graag snel vanaf wilden zijn en bijvoorbeeld veel 'Neutraal' hebben ingevuld, ondanks dat ik de leerlingen heb gevraagd om het serieus in te vullen.

De resultaten uit de toetsen zullen ook niet altijd helemaal valide zijn, omdat er leerlingen zouden kunnen zijn die het zelf al eens doorgelezen en geleerd hebben. Ook zijn er leerlingen die Duitse familie hebben of uit Duitsland komen en die eigenlijk heel vaak goed scoren bij Duits. Ondanks dat er op het bord stond hoe je trema's typt en een ringel-s heb ik toch gezien in de antwoorden van de toets dat dit bij veel leerlingen niet is gelukt. Dit beïnvloedt ook de resultaten van de toets.

Ik ben mij ervan bewust dat dit onderzoek alleen geldt voor de mavoleerlingen van de twee klassen waarbij ik dit onderzoek heb uitgevoerd. Als ik dit onderzoek zou herhalen of door iemand anders zou laten uitvoeren zouden veel onderzoeksresultaten gelijk zijn. Maar dit onderzoek is nooit op identieke wijze na te bootsen. Mavoleerlingen zijn zeer praktisch en toepassingsgericht ingesteld. Ze leren het liefst door te doen. Uit zichzelf zijn mavoleerlingen niet geneigd bepaalde stof te verwerken. Activerende

leeromgevingen, samenwerken en betekenisvolle en authentieke contexten zijn de manieren van didactiek die passen bij een mavoleerling. Hamstra & van den Ende (2006).

De houding van de leerlingen op die dag en de omstandigheden op die dag kunnen de resultaten beïnvloeden. Toch heeft het uitvoeren van het onderzoek ook te maken met wie het uitvoert. Als ik al een goede band heb met mijn leerlingen, zullen ze eerder voor mij werken dan wanneer dit niet zo is. Ik heb het onderzoek zo betrouwbaar mogelijk gemaakt door mijn data op verschillende manier te verzamelen. Bij het verzamelen heb ik mij zoveel mogelijk beperkt op de invloed van versturende omstandigheden.

Mijn lesontwerpen ben ik langsgelopen aan de hand van het opgestelde programma van eisen. Dit programma van eisen is opgesteld aan de hand van literatuur. Punten uit het programma van eisen zijn ook opgenomen in de enquête aan de leerlingen. De resultaten hiervan zijn opgenomen onder de leerervaringen met het ontwerp. Mijn lesontwerpen heb ik tussentijds voorgelegd aan mijn onderzoeksbegeleiders, wat de betrouwbaarheid van mijn onderzoek vergroot.

In de enquête is er gebruik gemaakt van vragen met waarin soms meerdere woorden staan. Bijvoorbeeld 'boeiend en interessant', terwijl dit eigenlijk twee verschillende dingen zijn. Deze hadden beter gescheiden kunnen worden, omdat het nu minder duidelijk is of de leerlingen hebben geantwoord op 'boeiend' of op 'interessant'.

We zouden activerende spellen moeten inzetten om te zorgen voor afwisseling in de les en een goede sfeer, waarin ook gewerkt wordt. Leerlingen doen goed mee in samenwerking met andere leerlingen, vooral als zij van elkaar afhankelijk zijn. De activerende spellen hoeven niet ingezet te worden, puur voor het beter leren van de lesstof, maar het is wel een goede toevoeging om de concrete manier van het verwerken van de lesstof. Deze concrete manier kunnen mavoleerlingen niet missen. Zij hebben het toepassen, het bedenken en maken van voorbeelden en hiermee het oefenen op een soort systematische wijze nodig. (Hamstra & van den Ende, 2006).

6.3 SUGGESTIES VOOR VERDER ONDERZOEK

Voor verder onderzoek kan er gedacht worden aan een uitgebreider onderzoek met bijvoorbeeld ook de deelvaardigheid woordenschat of meerdere vaardigheden. Ik wilde namelijk in eerst instantie ingaan op zowel grammatica en woordenschat, omdat naast de taaie grammatica leerlingen ook moeite hebben met het onthouden van de woorden. Dit kon vanwege de maatregelen rondom corona en daarmee de tijd niet in dit onderzoek worden meegenomen. Woordenschat is echter zeker een deelvaardigheid waarmee veel leerlingen moeite ervaren. Dit gaat dan niet zozeer meer in op het begrijpen en toepassen van de stof, maar vooral om het onthouden.

Er kan nog dieper in worden gegaan op de onzekerheden die ik heb gevonden rondom de leeropbrengsten. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee verschillende soorten spelvormen in één hoofdstuk. Misschien hebben de leerlingen echter meer werkvormen nodig, voordat de echte leeropbrengsten op toetsen ook voldoende zullen zijn. Dit kan in een verder onderzoek dus nog onderzocht worden.

Dit onderzoek kan afgenomen worden onder een grotere groep respondenten uit wellicht verschillende jaarlagen. Ik zal in ieder geval verder blijven ontwerpen in activerende werkvormen in mijn toekomstig beroep als docente Duits. Wellicht kan ik op dit onderzoek verder borduren, waarin ik alle tips van de leerlingen en de resultaten van dit onderzoek meeneem in een onderzoek tijdens de eerstegraadsopleiding die ik hierna ga volgen.

7. REFLECTIE

In dit hoofdstuk zal ik reflecteren op het onderzoek. Ik ga in op de betekenis van het onderzoek voor mijn persoonlijke ontwikkeling en handelen, daarnaast reflecteer ik op welke inzichten ik voor mijn eigen beroepspraktijk heb opgedaan tijdens dit onderzoek. Vervolgens zal ik reflecteren op hoe het onderzoek in het algemeen is verlopen.

Na het uitvoeren van dit onderzoek is mij duidelijk geworden dat het als mavodocent ontzettend belangrijk is om activerende spelvormen tijdens de lessen in te zetten. Dit is niet alleen goed voor de afwisseling in de les, waarmee de motivatie en betrokkenheid verhoogd wordt. Het heeft voor een groot gedeelte juist te maken met het plezier wat de leerlingen ervaren en de sfeer die er daardoor hangt in de klas. Doordat er een goede sfeer ontstaat tijdens de les, voelen leerlingen zich veilig en zullen ze ook sneller voor je werken. De conclusie van dit onderzoek heeft mij nieuwe inzichten gegeven voor mijn eigen beroepspraktijk. Ik weet dat ik absoluut geen docent wil worden die altijd standaard lessen geeft uit het boek, dit is niet hoe ik mij wil ontwikkelen. Ik wil mijzelf en de leerlingen blijven uitdagen om nieuwe werkvormen te ontwikkelen en te proberen. Ik ga mijn handelen aanpassen naar aanleiding van de betekenis van dit onderzoek. Ik wil graag veel afwisseling aanbrengen in mijn lessen.

Tijdens het onderzoek had ik te maken met de coronapandemie. De maatregelen van de pandemie hebben ervoor gezorgd dat ik mijn onderzoek niet heb uitgevoerd zoals ik hem had willen uitvoeren. Op het moment dat ik van plan was om op uitvoering over te gaan, moesten de scholen sluiten. In deze periode heb ik met het onderzoek eigenlijk zo goed als stilgestaan, omdat ik verwachtte dat de scholen weer snel open zouden gaan. Ook was ik van mening dat een onderzoek als dit moeilijk online kan worden uitgevoerd. Het gaat tenslotte ook om het plezier en het contact wat de leerlingen met elkaar hebben, wat online toch minder goed te bewerkstelligen is. Ik had graag ook nog twee werkvormen over de woordenschat willen doen, omdat dit ook

een deelvaardigheid is waarmee leerlingen moeite hebben. Ik heb mij door het hybride lesgeven moeten beperken tot het uitvoeren van het onderzoek in de halve klassen. Dit zorgde ervoor dat het onderzoek uitgesmeerd werd over een langere periode, waarmee ik deadline voor het inleveren van het verslag niet zou redden.

De feedback tijdens mijn onderzoek was soms wat wispelturig. Als ik de ene feedback die ik had verkregen verwerkt had, kreeg ik er weer feedback op dat ook dat weer anders zou kunnen. Ik heb hierin slecht onderscheid gemaakt tussen aanbevelingen en tips en feedback. Hierdoor heb ik het eerste onderzoeksplan geschreven naar hoe de begeleiders het waarschijnlijk graag zouden zien. Bij de beoordeling van het eerste plan was direct al zichtbaar, dat ik zelf helemaal niet achter dit onderzoeksplan stond. Nadat ik dit heb aangegeven heeft zich de manier van feedback geven van de begeleiders zich gebeterd en heb ik niet alle feedback als feedback gezien maar vooral als tips. Hierdoor heb ik mijn eigen pad kunnen trekken in wat ik interessant en leuk vind om te onderzoeken.

PLANNING

De planning betreft de uitvoering van mijn onderzoek. Door de coronamaatregelen was het niet mogelijk mijn onderzoek eerder uit te voeren.

10	7 mrt	Eerste keer hybride lesgeven					13 mrt
11	14 mrt			Werkvorm 1 uitvoeren klas 2m1 + 2m2 Groepen B			20 mrt
12	21 mrt	Werkvorm 1 uitvoeren klas 2m1 + 2m2 Groepen A		Werkvorm 2 uitvoeren klas 2m1 + 2m2 Groepen A			27 mrt
13	28 mrt	Werkvorm 2 uitvoeren (woordenschat) klas 2m1 + 2m2	Studiedag: leerlingen roostervrij Gegevens verwerken				3 apr
14 Conclusie, discussie, reflectie schrijven	4 apr						10 apr <u>Verslag inleveren</u> <u>1^e kans onderzoek</u>

LITERATUURLIJST

BOEKEN

- Brinitzer, M. (2013). *DaF unterrichten*. 2^e Auflage. Stuttgart: Klett.
- Burg, C. V. D., & Berben, M. (2017). *Activerende en passende werkvormen* (2de editie). Amersfoort: CPS Onderwijsontwikkeling en advies.
- De Coole, D., Valk, A. (2017) *Actief met taal: Didactische werkvormen voor het talenonderwijs*. (1^e druk). Bussum: Coutinho.
- Ebbens, S., Ettekoven, S. (2015). *Effectief leren* (4e druk). Groningen: Noordhoff.
- Hattie, J. (2014). *De impact van leren zichtbaar maken* (1ste editie). Vlissingen, Nederland: Bazalt.
- Hoobroeckx, F., & Haak, E. (2002). *Onderwijskundig Ontwerpen*. Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum.
- Marzano, R., Miedema, W. (2018). *Leren in vijf dimensies: Moderne didactiek voor het voortgezet onderwijs* (7e druk). Assen: Van Gorcum.
- Staatsen, F., Heebing, S. (2015) *Moderne vreemde talen in de onderbouw*. (5e druk). Bussum: Coutinho.
- Van der Donk, C., & van Lanen, B. (2016). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Van der Heide, W., Bijkerk, L. (2006). *Het gaat steeds beter!* (1^e druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Vries, S., Verhoef, N., Goei, S. L., & de Vries, S. (2016). *Lesson Study: een praktische gids voor het onderwijs*. Antwerpen, België: Garant.

ARTIKELEN EN WEBSITES

- *Activerend onderwijs - activerende werkvormen*. (z.d.). Geraadpleegd van <https://wij-leren.nl/activerend-onderwijs.php>
- *Activerende werkvorm*. (2019, 3 oktober). Geraadpleegd van <https://www.slo.nl/thema/meer/handreiking/handreiking/leeractiviteiten/activerende-werkvorm/>
- D.G. Hamstra., J. van den Ende. (2016) *Onderwijsontwikkeling en advies*. Amersfoort: CPS.
- Feuerstein, R. (2019, 23 februari). *Gemedieerde leerervaring (MLE) – StiBCO*. Geraadpleegd van <https://www.stibco.nl/gemedieerde-leerervaring-mle/>
- Hogeschool Utrecht (z.d.). *Leeruitkomsten en leerdoelen*. Geraadpleegd van <https://husite.nl/toetsing-nieuw/toetscyclus/doelbepaling/leeruitkomsten/>
- Leraar24, Stichting leerplanontwikkeling (SLO), J.H. Flokstra. (2006 maart). *Activerende werkvormen*. Geraadpleegd van <https://www.leraar24.nl/app/uploads/Activerende-werkvormen-SLO-bundel.pdf>
- Nederlandse Encyclopedie (2021). *Ervaring*. In Encyclo, Geraadpleegd van: <https://www.encyclo.nl/begrip/ervaring>

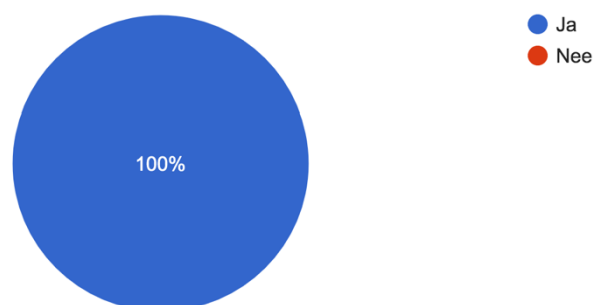
- Nederlandse Encyclopedie (2021). Leren. In Encyclo, Geraadpleegd van: <https://www.encyclo.nl/begrip/leren>
- *Onderwijs: Waarom spellen in het onderwijs?* (2017, 16 augustus). Geraadpleegd van <https://spellenwinkeldebetovering.nl/onderwijs/>
- Peeters, W. (2020, 21 december). *Van leerdoelen naar leeruitkomsten*. Geraadpleegd van <https://www.vernieuwonderwijs.nl/van-leerdoelen-naar-leeruitkomsten/#:%7E:text=Een%20leeruitkomst%20is%20een%20meetbaar,c ompetentie%20is%20gevormd%20of%20verbeterd>
- S. (z.d.). *Activerende werkvormen om leerlingen te stimuleren*. Geraadpleegd van <https://stichting-leerkracht.nl/activerende-werkvormen/>
- *Spellen in het Onderwijs*. (2020, 1 januari). Geraadpleegd van <https://www.drakenvlieg.nl/didactiek/gameful-design/games-in-education/>
- Thijs, A., & Akker, J. van den (2009). *Leerplan in ontwikkeling*. Enschede: SLO.
- Kok, A. (z.d.). *De 4 geheimen van Kagan Coöperatieve Structuren*. Geraadpleegd van <https://www.cooperatiefleren.nl/over-kagan-coöperatief-leren/4-geheimen>
- Tara Nagel. (2017–2018). *Theorie activerende didactiek / Achtergrondinformatie en bronnen*. Geraadpleegd van <https://www.pallasactief.nl/achtergrondinformatie-en-bronnen/theorie-activerende-didactiek>
- Van Sark, Y. (2018). *Activerend onderwijs - activerende werkvormen*. Geraadpleegd van <https://wij-leren.nl/activerend-onderwijs.php>

BIJLAGEN

BIJLAGE I: RESULTATEN VOORONDERZOEK DOCENTEN

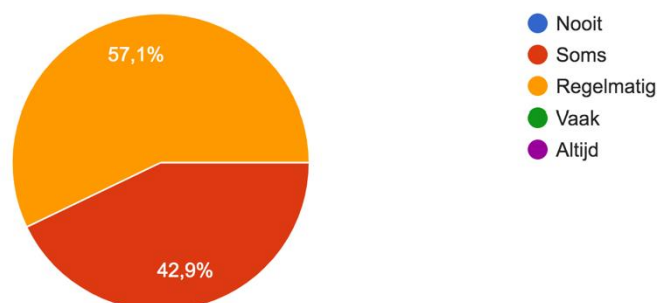
Maakt u wel eens gebruik van activerende werkvormen in spelvorm tijdens uw lessen?

7 antwoorden

Hoe vaak maakt u gebruik van activerende werkvormen in spelvorm tijdens de lessen?

7 antwoorden

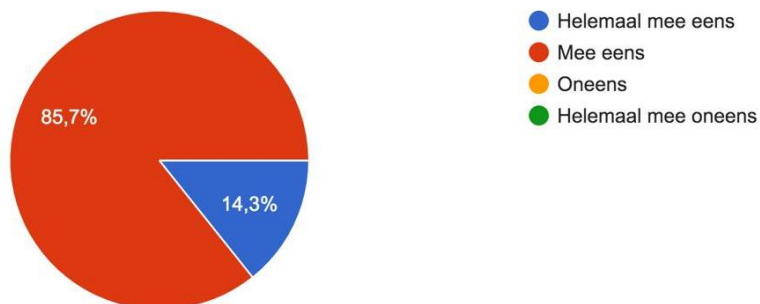
Welke leervormen hanteert u voornamelijk? (meerdere antwoorden mogelijk)

7 antwoorden

Het inzetten van activerende didactiek in spelvorm heeft een positief effect.

7 antwoorden

Zou u vaker activerende werkvormen in spelvorm willen inzetten? Waarom wel/niet?

7 antwoorden

Ja, zo worden lessen dynamischer

Zie vraag hierboven, daarnaast, normaal zitten de IIn in groepen. Vanwege Corona nu in tweetallen.

Tevens geen gebruik instructietafel momenteel vanwege COVID

Wel: alle leerlingen zijn actief en worden gemotiveerd mee te doen.

Teveel voorbereiding

Andere werkboeken geven vaak onrustig.

Ik heb het idee dat wanneer leerlingen een activerende werkvorm krijgen, ze zich sneller kunnen motiveren om iets te leren.

Welk effect heeft het inzetten van activerende werkvormen in spelvorm volgens u?

7 antwoorden

Afwisseling in de les

Kunnen de IIn het toepassen?

Dat de leerlingen op diverse manieren de stof eigen maken.

Leerlijk zijn enthousiast en doen goed mee

Actievere leerlingen

Leerlingen leren met minder moeite

Ik heb behoefte aan ideeën/een scholing/andere ondersteuning om activerende werkvormen in spelvorm in mijn lessen te integreren.

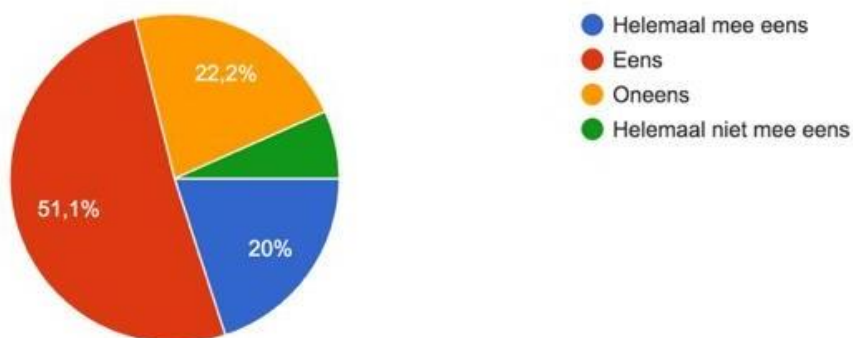
7 antwoorden

BIJLAGE II: RESULTATEN VOORONDERZOEK LEERLINGEN

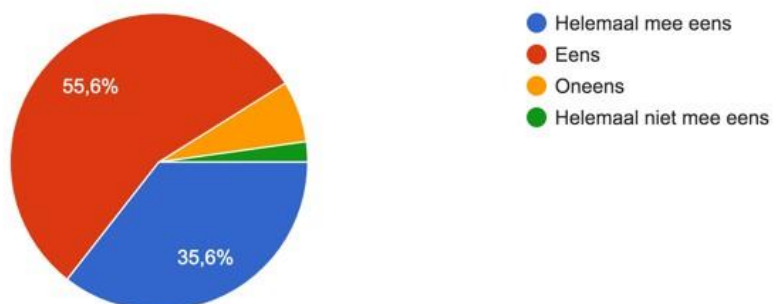
Ik vind het fijn om tijdens de lessen Duits uit het werkboek te werken.

45 antwoorden

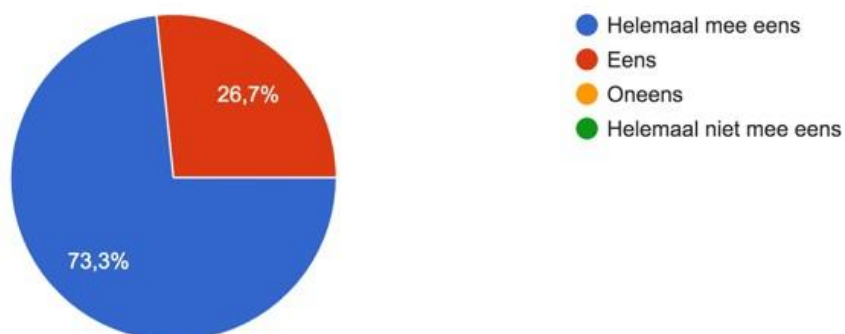
Ik zou tijdens de lessen Duits graag vaker activerende opdrachten doen naast het werken uit het werkboek.

45 antwoorden

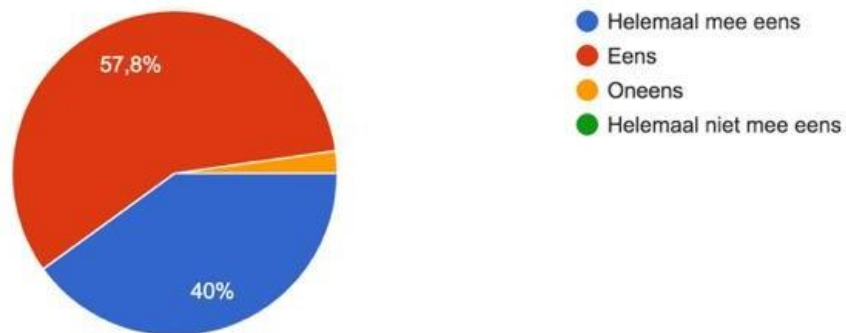
Ik vind het fijn om tijdens de lessen Duits samen te werken met medeleerlingen.

45 antwoorden

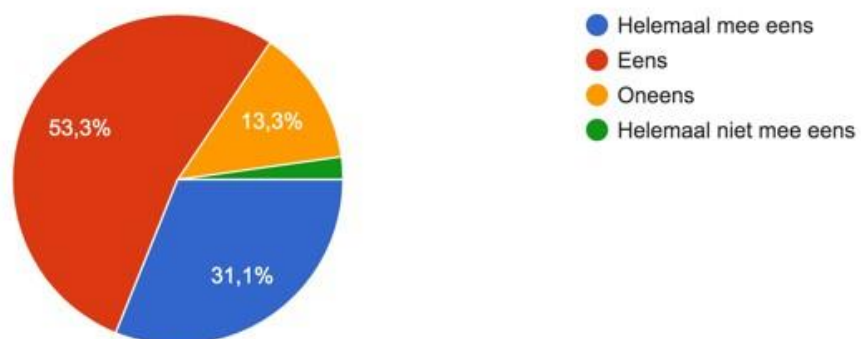
Ik vind de lessen Duits leuker, als er vaker activerende opdrachten zijn.

45 antwoorden

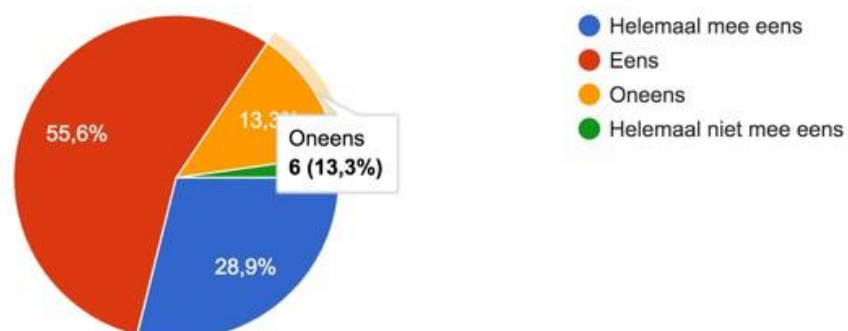
Ik doe beter mee tijdens de les, als er tijdens de lessen Duits activerende opdrachten gedaan worden.

45 antwoorden

Mijn cijfers zullen na het maken van een toets hoger zijn, als ik naast het boek ook vaak met activerende werkvormen/opdrachten heb gewerkt.

45 antwoorden

BIJLAGE III: LEEG FORMULIER ONTWERP ACTIVERENDE SPELVORMEN

Titel	
Informatie	Lestijd (duur): Niveau: Benodigdheden/hulpmiddelen: Rol van de docent: Speldoel(en):
Stap 1: Voor de les	
Stap 2: Voor het beginnen van het spel in de les (spelidee)	
Stap 3: Tijdens de les	• Speluitleg + regels
Stap 4 Nabespreking	
Bijlagen	

BIJLAGE IV: PROGRAMMA VAN EISEN

Checklist activerende didactiek ✓

- Het niveau van de opdracht past bij het niveau van de leerlingen.
- De stof is boeiend, interessant en relevant aangeboden.
- Doelen van de opdracht zijn duidelijk gemaakt.
- Er vindt samenwerkend leren plaats.
- Leerlingen worden uitgedaagd om elkaar feedback te geven.
- Leerlingen worden ertoe gedwongen gelijkheid in aandeel te laten zien.
- De gelijkheid in aandeel moet door de leerlingen bewezen worden.
- Leerlingen worden wederzijds afhankelijk gemaakt tijdens deze opdracht.

Checklist spelvorm ✓

- De spelvorm zal zorgen voor een leuke sfeer.
- Leerlingen worstelen zich door deze opdracht makkelijker door nieuwe en/of saaie leerstof.
- De spelvorm is origineel en creatief (anders dan anders).

Checklist Programma van eisen spelontwerp ✓

- Het ontwerp bestaat uit duidelijke stappen.
- Het spelidee wordt toegelicht.
- Het speldoel wordt toegelicht.
- Regels van het spel (hoe gaat het in zijn werk?) wordt toegelicht.
- Hulpmiddelen worden toegelicht.
- Rol van de docent wordt toegelicht.
- De duur van het spel wordt toegelicht.
- Het spelontwerp is realistisch en daarmee uitvoerbaar.

Wirfeln	
Informatie	- Lestijd (duur): 50 minuten - Niveau: 2 mavo - Benodigdheden/hulpmiddelen: Docent: Speeloverzicht, werkblad, dobbelstenen, grammaticaoverzicht. Leerlingen: Pen. - Rol van de docent: Begeleider - Speldoel(en): Aan het einde van deze les kennen de leerlingen zeven werkwoorden in het Duits en kunnen zij deze vervoegen aan de hand van verschillende persoonlijke voornaamwoorden.
Stap 1: Voor de les	- Print op A4 papier het speeloverzicht met de ogen van de dobbelstenen. - Print de werkbladen. - Print de grammaticaoverzichten.
Stap 2: Voor het beginnen van het spel in de les (spelidee)	- Vertel de leerlingen het spelidee. Vertel ze dat ze gaan oefenen met de grammatica van 7 werkwoorden in het Duits. Vertel ze dat ze de 7 werkwoorden müssen, sollen, wollen, können, dürfen, mögen en wissen moeten kunnen vervoegen aan de hand van verschillende persoonlijke voornaamwoorden naamwoorden. - Vertel de leerlingen dat ze een pen moeten hebben. - Geef ieder tweetal een speeloverzicht, twee werkbladen en een dobbelsteen en een grammaticaoverzicht.
Stap 3: Tijdens de les	• Speluitleg + regels - Leerlingen gooien in een tweetal allebei de dobbelsteen voor zichzelf twee keer. De eerste keer dat ze gooien, gooien ze een persoonlijk voornaamwoord. Dan gooien ze nog een keer en gooien ze een werkwoord. Deze combinatie schrijven ze zoals het voorbeeld in hun werkblad. Ze moeten gooien tot het hele werkblad vol is. Ze gebruiken hierbij het grammaticaoverzicht gebruiken. - De leerling die als eerst klaar is. Verdiend een bonuspunt. Hierna kijken de leerlingen bij elkaar of het persoonlijk voornaamwoord en de vervoeging van het werkwoord die hierbij hoort kloppen. De leerlingen tellen wie de minste fouten heeft. De bonuspunt wordt hier bij de snelste leerling

Werkblad

Grammatica aoverzicht

	Vertaalde woorden uit schema NL → D	Zinsgedeelte in het Nederlands	Zinsgedeelte in het Duits	Gemaakte zin:
Beispiel	Ik + weten = ik weet = Ich weiß	wat het goede antwoord is.	was die richtige Antwort ist.	Ich weiß was die richtige Antwort ist.
Satz 1				
Satz 2				
Satz 3				
Satz 4				

	können (kunnen)	dürfen (mogen)	müssen (moeten)	wissen (weten)	sollen (moeten)	wollen (willen)	mögen (mogen, houden van, lusten, aardig vinden, leuk vinden)
		toestemming	het kan niet anders		de wil van een ander		
ich	kann	darf	muss	weiß	soll	will	mag
du	kannst	darfst	musst	weißt	sollst	willst	magst
er/sie/es	kann	darf	muss	weiß	soll	will	mag
wir	können	dürfen	müssen	wissen	sollen	wollen	mögen
ihr	könnt	dürft	müsst	wisset	sollt	wollt	mögt
sie/Sie	können	dürfen	müssen	wissen	sollen	wollen	mögen

Gramzebord	
Informatie	- Lestijd (duur): 50 minuten - Niveau: 2 mavo - Benodigdheden/hulpmiddelen: Docent: Speelbord, speelkaartjes uit de bijlage, pionnen, dobbelstenen, werkblad, grammaticaoverzicht. Leerlingen: Pen. - Rol van de docent: Begeleider - Speldoel(en): Aan het einde van deze les kunnen de leerlingen 7 werkwoorden in het Duits vervoegen aan de hand van verschillende persoonlijke voornaamwoorden.
Stap 1: Voor de les	- Print op A3 papier het speelbord (plastificeer eventueel). - Print de kaartjes met daarop de persoonlijke voornaamwoorden en knip deze uit (plastificeer eventueel). - Print de werkbladen. - Print het grammaticaoverzicht.
Stap 2: Voor het begin van het spel in de les (spelidee)	- Vertel de leerlingen het spelidee. Vertel ze dat ze gaan oefenen met de grammatica van 7 werkwoorden in het Duits. Vertel ze dat ze de 7 werkwoorden müssen, sollen, wollen, können, dürfen, mögen en wissen moeten kunnen vervoegen aan de hand van verschillende persoonlijke voornaamwoorden naamwoorden. - Vertel de leerlingen dat ze een pen moeten hebben. - Geef elk tweetal een speelbord, de speelkaarten, twee pionnen (twee verschillende kleuren), een dobbelsteen een grammaticaoverzicht en twee werkbladen.
Stap 3: Tijdens de les	• Speluitleg + regels: - Leerlingen gooien allebei de dobbelsteen, degene die het hoogst gooit mag beginnen. - Leerlingen dobbelen om de beurt met de dobbelsteen. Zij zetten hun pionnetje op het vakje die ze gegooid hebben. Hier staat een werkwoord. Vervolgens pakken ze een speelkaart. Hierop staat een persoonlijk voornaamwoord. Op het werkblad vullen ze in wat gegooid hebben in het Nederlands. Dit vertalen ze vervolgens in het Duits en schrijven dit ook op.

Speelkaarten

jullie	ik	ik	jij
hij	zij (ev)	hij	zij (ev)
U	wij	wij	jullie
Coen	jij	U	zij/hun
zij/hun	U	Maria	Thomas
mijn ouders	Maila	Bram en Ela	Mevrouw Dumpelmann
Mitchell en Stef	ik	mijn vader	jouw tante
jij	hij	jullie	zij/hun
		Katja	Antonia en Luca

Werkblad

Werkblad werkwoorden Hoofdstuk 8 'Gramzebord'

Niederländisch	Deutsch

BIJLAGE VII: ONLINE ENQUÊTE

Ik vond de werkvorm van de afgelopen lessen leuk. *

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

Waardoor komt het dat je de spelvorm wel/niet leuk vond? (Denk bijvoorbeeld aan de lesstof, samenwerking met klasgenoot, manier van leren) *

Tekst lang antwoord

Ik vond de werkvorm (spelvorm) van deze les leerzaam. *

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

Waardoor komt het dat je werken op deze manier als leerzaam/niet zo leerzaam ervaart? *

Tekst lang antwoord

Ik deed tijdens deze les, waarin gewerkt werd met spelvormen beter mee, dan wanneer ik uit het werkboek had gewerkt. *

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

Ik heb de lesstof beter opgeslagen, doordat ik niet uit het boek heb gewerkt maar de lesstof heb ^{*} geoefend in spelvorm.

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

...

Ik vond de activerende spelvorm duidelijk. Ik wist wat ik moest doen. ^{*}

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

...

Ik heb het gevoel dat ik door het leren aan de hand van spelvormen tijdens de lessen Duits ook ^{*} beter mijn toetsen zal maken.

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

...

Ik ben gemotiveerder in de les, wanneer er gebruik wordt gemaakt van spelvormen. ^{*}

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

...

Ik wil vaker werken met spelvormen in de lessen Duits. ^{*}

	1	2	3	4	5	
Sterk mee oneens	☐	☐	☐	☐	☐	Sterk mee eens

BIJLAGE VIII: INTERVIEWVRAGEN

Interviewleidraad		
Doel Na dit interview wil ik een specifiek beeld hebben van wat de (leer)ervaringen van de leerlingen zijn naar aanleiding van het werken met de activerende spelvormen tijdens de lessen Duits.	Verslaglegging Opname apparatuur en meeschrijven.	Afspraken over anonimiteit en terugkoppeling van resultaten Ja. Er worden geen namen vrijgegeven. Er wordt vertrouwelijk met de data omgegaan. Interviewverslag wordt niet gedeeld voordat de respondent de gelegenheid heeft gehad commentaar hierop te leveren.
Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Waarom vind je dat? Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Wat vind je van die materialen? Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? Wat heb je deze lessen vooral geleerd? Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen?	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte?

tijdens de lessen Duits om bezig te gaan?	Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen?	
---	---	--

BIJLAGE IX: TOETSING

Toets werkvorm 1

1. kunnen Ich _____ nicht alleine sein.

1 POINT

kann

-
2. moeten (het kan niet anders) Ihr _____ zur Schule.

1 POINT

müsst

-
3. aardig vinden. Herr Stuijn, _____ Sie Ihre Kollegen?

1 POINT

mögen

4. lusten Maria und Angela _____ keine Pizza.

1 POINT

mögen

5. moeten (de wil van een ander) Du _____ schlafen gehen!

1 POINT

sollst

6. mogen (toestemming) Anton _____ nicht nach draußen.

1 POINT

darf

7. wollen Maila _____ heute Abend fernsehen.

1 POINT

will

8. weten Du _____ warum ich nicht komme.

1 POINT

weiß

Toets werkvorm 2

1. moeten (de wil van een ander)

Evy _____ hierher kommen.

1 POINT

soll

2. mogen

Mein Bruder _____ unsere Stiefmutter nicht.

1 POINT

mag

3. willen

Ihr _____ in den Urlaub fahren?

1 POINT

wollt

4. weten Ihr _____ nicht warum ich das mache.

1 POINT

wisst

5. kunnen Wir _____ zwei Tage bleiben.

1 POINT

können

6. mogen (toestemming) Warum _____ Sie nicht in dieser Achterbahn?

1 POINT

dürfen

7. aardig vinden

1 POINT

mag

Ich _____ deine Mutter sehr gern.

8. moeten (het kan niet anders)

1 POINT

müssen

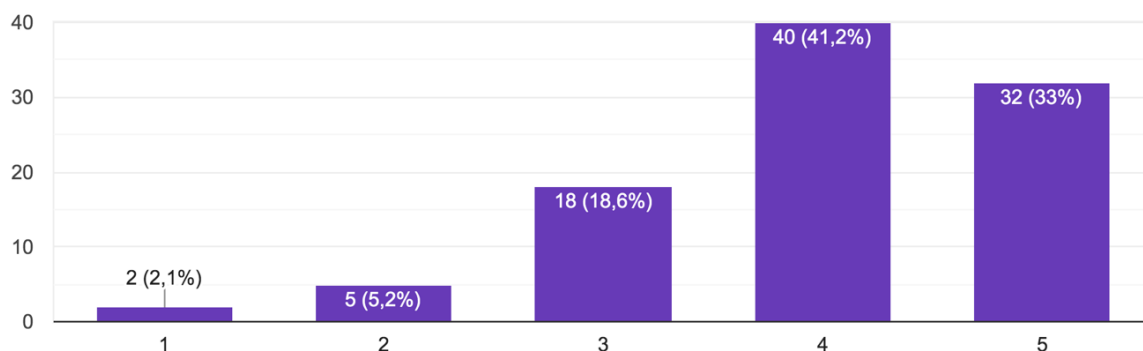
Ria und Thomas _____ beide zur Toilette.

BIJLAGE X: RESULTATEN ONLINE ENQUÊTE

1 = 'Sterk mee oneens', 2 = 'Oneens', 3 = 'Neutraal', 4 = 'Eens', 5 = 'Sterk mee eens'

Ik vond de werkvorm van de afgelopen les leuk.

97 antwoorden

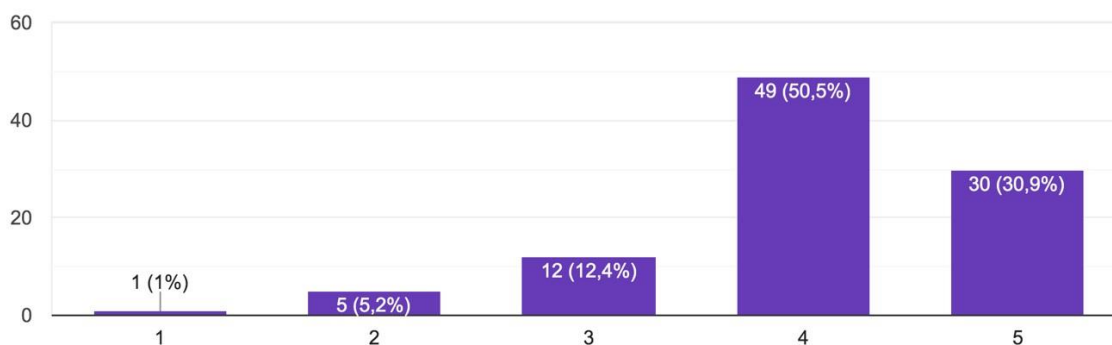

Waardoor komt het dat je de spelvorm wel/niet leuk vond?

Lastig, leuker dan normaal, anders dan normaal, samenwerken was leuk, iets nieuws leren is leuk, door het spelletje, het was gezellig, dan hoef je niet veel te luisteren, het duurt lang, omdat je een spel doet, omdat je ervan leert, anders dan uit het boek, je moet actief aan het werk, een spel motiveert mij meer, de winst is leuk, het was leuk alleen je moet veel tegelijk doen, ik vond het irritant om steeds de dobbelsteen door te geven, samenwerken met klasgenoten, je hoeft geen opdrachten uit het boek te doen, ik vind dit een leuke manier van leren, winnen en gelijkspelen, leuker dan een normale les, je mag praten, moeilijk, ik was moe, ik vond het saai, je bent bezig met de spelomgeving, leuker dan het boek

Ik vond de werkvorm (spelvorm) van deze les leerzaam en toepasselijk.

97 antwoorden

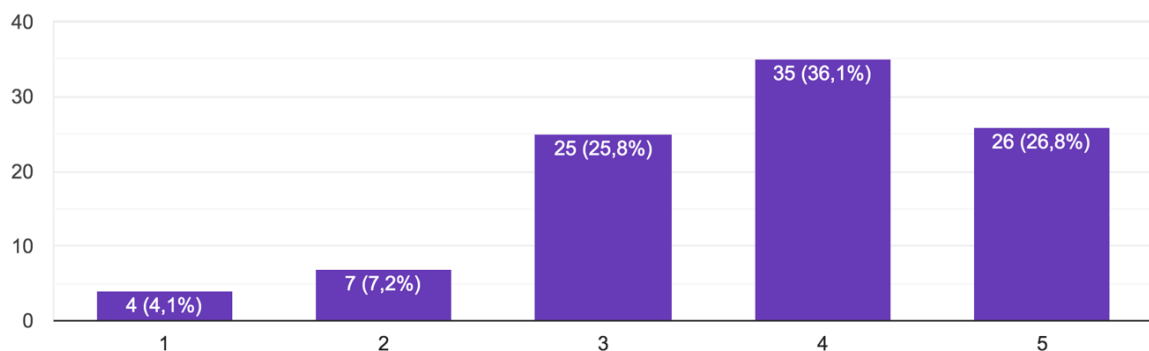

Waardoor komt het dat je de spelvorm als leerzaam/niet leerzaam ervaart?

Geen idee, je leert de woorden sneller, ik was serieus bezig en vond het zelf ook leerzaam, je gebruikt dit niet in het echt, je kan het in de toekomst gebruiken, omdat het een leuke manier is onthoud ik het beter, ik begrijp het niet, ik begrijp het nu beter dus het is leerzaam, je leert minder goed dan wanneer je uit het boek werkt, je kan hiermee goed leren voor de toets, je kan hiermee sneller en leuker leren, het helpt om die werkwoorden in je hoofd te krijgen, omdat je het vaker herhaalt, je leert de stof kennen op een leuke manier, ik denk niet dat het helpt, ik deed beter mee met de les dan normaal, als je iets leuk vind leer je het meestal ook sneller.

Ik vond de werkvorm (spelvorm) boeiend en interessant.

97 antwoorden

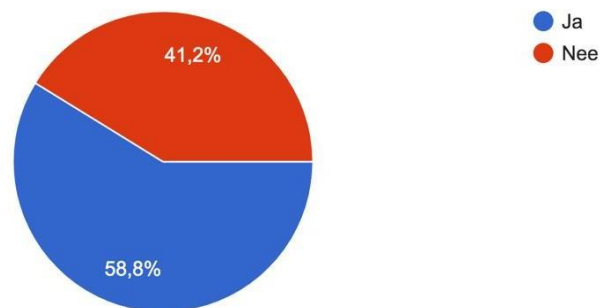

Waardoor komt het dat je de spelvorm als boeiend en interessant/niet boeiend en niet interessant ervaart?

Anders dan het boek, het was grappig, ik vond het saai, goed om zo te leren maar niet heel boeiend onderwerp, omdat ik lang geen school heb gehad, ik vond het interessant, spelletjes zijn altijd leuk, omdat het een race was vond ik het interessant, de les was leuk dor het spel en daarom ook boeiend, boeiend omdat we er een toets over krijgen, ik vond het goed bedacht, ik moet later voor mijn baan goed Duits kunnen, ik vind het leuk om een spel te spleen en dat maakt het interessant, als je de grammatica beter kent is het leuker, het gaat steeds beter als je vaker speelt, het is leuker met meer mensen, het is iets nieuws en dat gebeurt niet vaak.

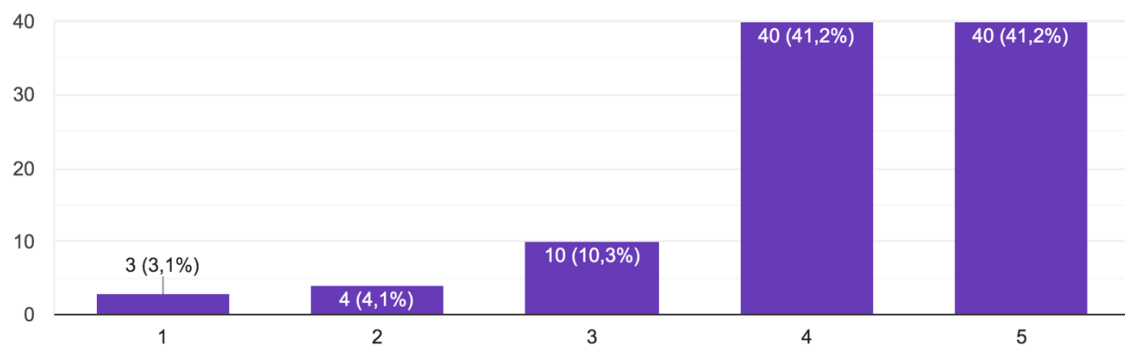
Ik werd tijdens deze werkvorm uitgedaagd om feedback te geven aan mijn klasgenoot.

97 antwoorden

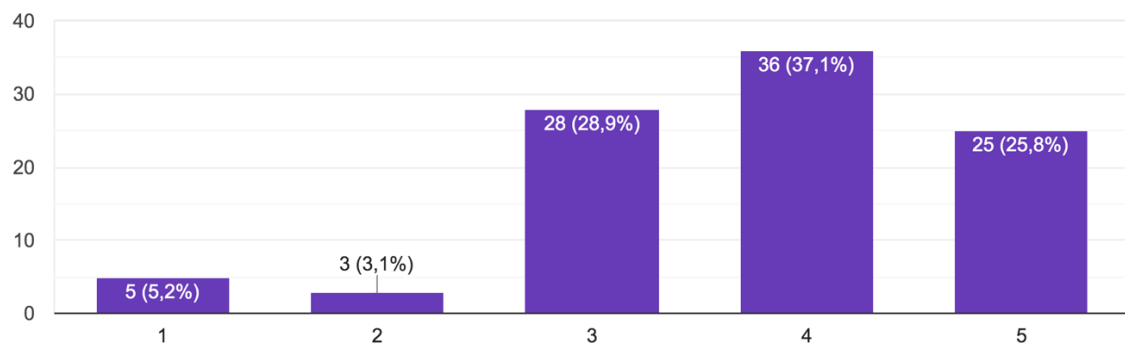
Ik vond de spelvorm origineel en creatief (anders dan anders).

97 antwoorden

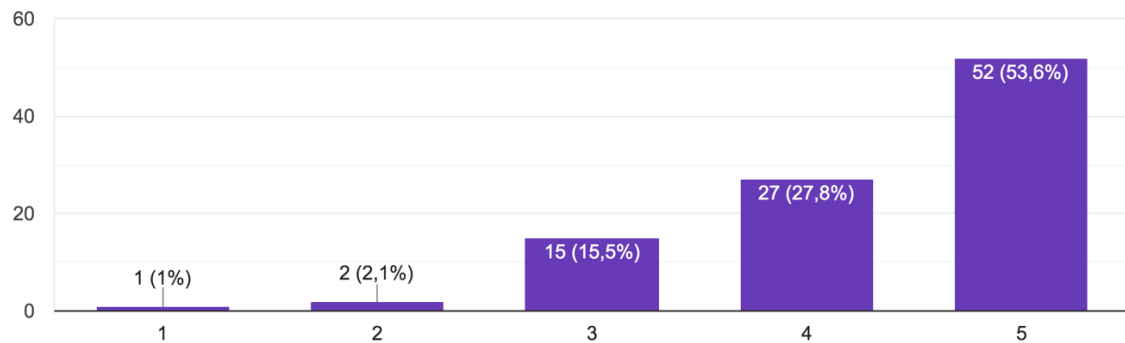
Ik werd door deze werkvorm gedwongen om mee te doen met de les en mijn steentje bij te dragen.

97 antwoorden

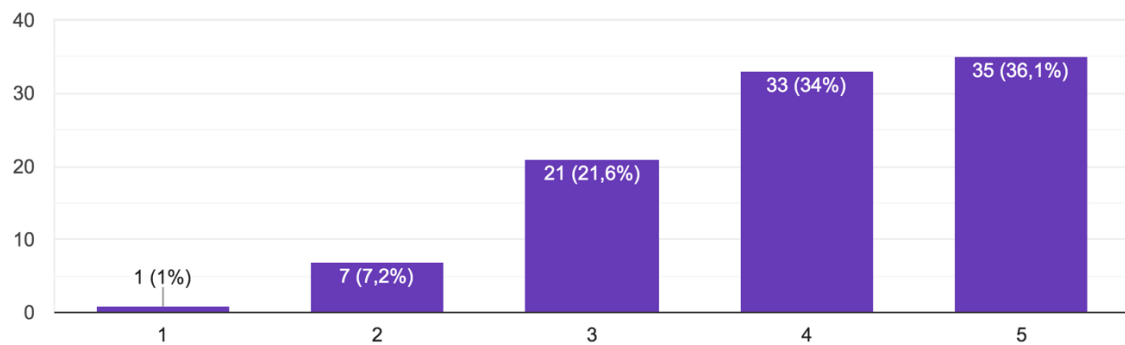
Ik deed tijdens deze les, waarin gewerkt werd met spelvormen beter mee, dan wanneer ik uit het werkboek had gewerkt.

97 antwoorden

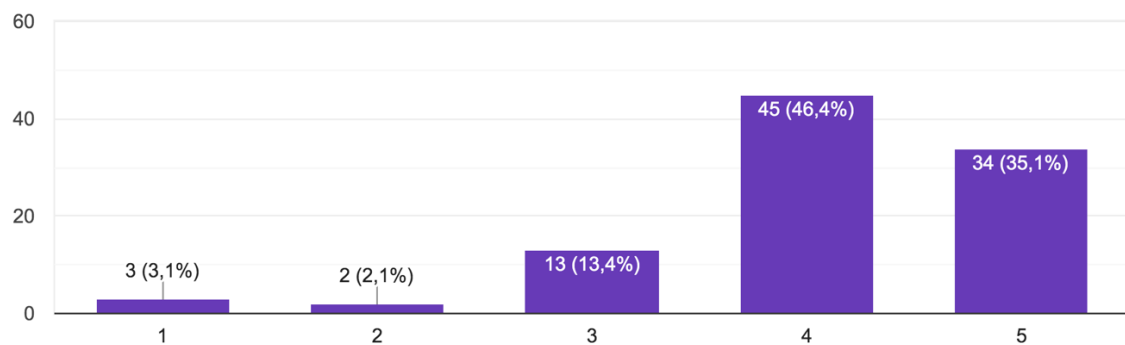
Ik heb de lesstof beter begrepen en onthoudt de lesstof beter en sneller, doordat ik niet uit het boek heb gewerkt maar de lesstof heb geoefend in spelvorm.

97 antwoorden

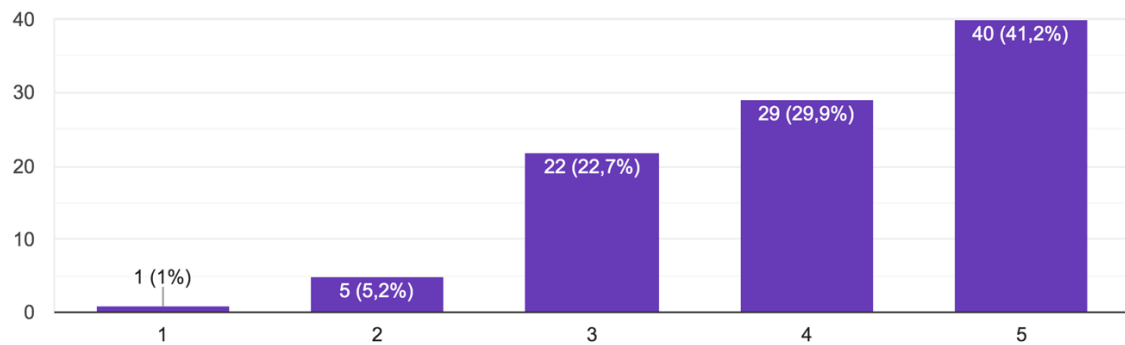
Ik was gemotiveerder in deze les met de spelvorm, dan wanneer ik uit het werkboek zou werken.

97 antwoorden

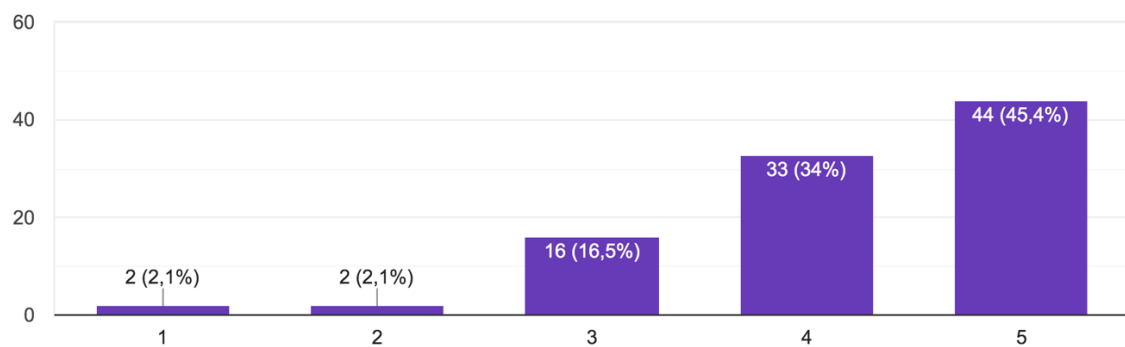
Ik vond deze spelvorm duidelijk. Ik wist wat ik moest doen.

97 antwoorden

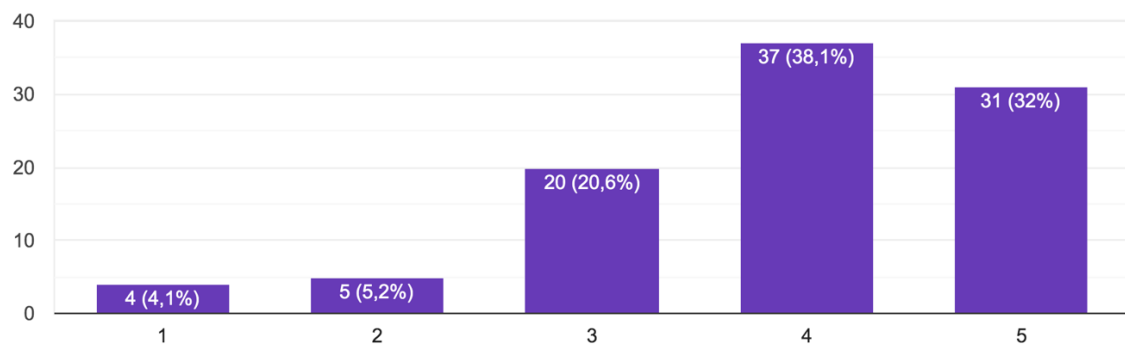
Ik weet wat het doel was van deze spelvorm.

97 antwoorden

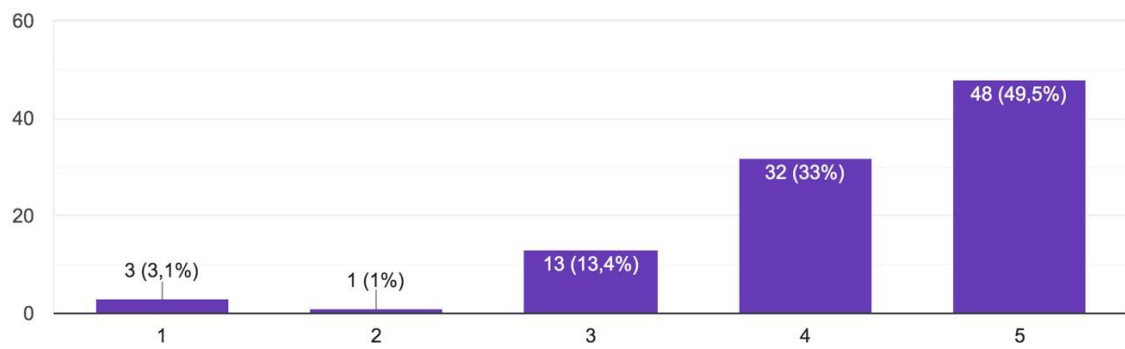
Ik heb het idee dat ik, door het leren aan de hand van deze spelvorm, ook beter mijn toetsen zal maken.

97 antwoorden

Ik wil vaker werken met spelvormen in de lessen Duits.

97 antwoorden

BIJLAGE XI: RESULTATEN TOETSING

Na werkvorm 1 'Wurfeln'

Total Score (%)	Number of Correct Answers
62,5	5
12,5	1
25	2
62,5	5
12,5	1
12,5	1
50	4
12,5	1
12,5	1
37,5	3
12,5	1
0	0
37,5	3
75	6
0	0
62,5	5
50	4
0	0
25	2
50	4
12,5	1
12,5	1
37,5	3
62,5	5
12,5	1
0	0
12,5	1
12,5	1
0	0
12,5	1
50	4
37,5	3
12,5	1
50	4
37,5	3
37,5	3
50	4
37,5	3
0	0
25	2
25	2
75	6
25	2
0	0
12,5	1
27,45	2,2

Na werkvorm 2 'Gramzebord'

Total Score (%)	Number of Correct Answers
50	4
37,5	3
12,5	1
100	8
37,5	3
62,5	5
87,5	7
87,5	7
37,5	3
0	0
25	2
25	2
87,5	7
62,5	5
12,5	1
75	6
50	4
25	2
25	2
12,5	1
12,5	1
37,5	3
25	2
50	4
25	2
25	2
25	2
50	4
12,5	1
0	0
25	2
25	2
62,5	5
37,5	3
25	2
12,5	1
37,5	3
37,5	3
0	0
75	6
50	4
37,5	3
0	0
50	4
25	2
0	0
37,5	3
50	4
25	2
37,5	3
36,5	2,92

BIJLAGE XII: TRANSCRIPT INTERVIEWS

Leerling 1

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Saaï. Ik ben er namelijk slecht in. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Ik vind het moeilijk. Waarom vind je dat? De grammatica en woorden vind ik lastig, omdat je daarvoor goed moet kunnen onthouden en begrijpen. Luisteren en lezen vind ik dan wel minder moeilijk. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Opdrachten waarbij je werkwoorden moet vervoegen en woorden moet vertalen en in een zin moet plaatsen. Wat vind je van die materialen? Saaï en moeilijk. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd tijdens de lessen Duits om bezig te gaan?	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Dat vond ik leuker. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? Ik vond het spelen van het spel erg leuk. Vooral dat je daarbij niet stil hoeft te zijn maar enthousiast met je klasgenoten dat spel mag spelen en mag praten tussendoor. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? De grammatica. Het oefenen van die werkwoorden en ook het schrijven ervan. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Aan het werk gaan ging goed, want je moest uiteindelijk wel wat laten zien en je wilde winnen. Ik vond het eigenlijk vooral gewoon goed. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? Ik heb wel geoefend met de werkwoorden de afgelopen lessen, maar ik ben er niet per se	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Één van de twee lessen en dan alleen een gedeelte van de les. Daarna niet weer aan het werk gaan maar een stukje uitleg. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Weet ik niet. Geen les. Maar als ik dan les moet geven. Dan inderdaad zo'n spel als wat we de laatste paar lessen deden, maar dan dat je er ook iets mee kunt bereiken. Dat je een punt kunt krijgen en dat die punt meetelt voor de toets. De cijfers voor een toets motiveren heel erg. Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Dan met wat meer filmpjes die interessant zijn of dat je dus tijdens de les ook bezig bent voor je cijfer van je toets. Dat motiveert mij. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg

Ik word wel uitgedaagd, omdat de opdrachten voor mij iets aan de moeilijke kant zijn en ik ze toch moet maken om een voldoende te halen voor mijn toets en zo mijn cijfer hoog te houden.	beter in geworden denk ik. Ik zou ze nog wel echt moeten leren. Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? Filmpjes kijken en vragen beantwoorden. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Ik vind het niet zo leuk om in het werkboek te werken. Moet wel maar ik vind het niet heel leuk. Wat meer vrij werken samen met anderen, waarbij je mag praten. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Uitgedaagd wel, gemotiveerd niet altijd. Ik weet niet waarom ik het zou willen maken. Ik snap het nut er niet van.	nog beter aansluit bij jouw behoefte? Dat maakt mij niet zo heel veel uit. Ik vind het wel goed zo op deze manier.
--	---	---

Leerling 2

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Wel leuk. Je leert toch en je woont dichtbij Duitsland dus is wel makkelijk als je de taal een beetje kunt. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Filmpjes kijken of spelletjes. Dan vind ik spelletjes leuker. De opdrachten uit het boek vind ik saai. Waarom vind je dat? Omdat het zo simpel is. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Woordenslang, ontbrekende woord invullen en filmpjes kijken. Wat vind je van die materialen? Saai omdat het simpel is. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd tijdens de lessen Duits om bezig te gaan?	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Veel leuker. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? De beleving en dat je tegelijkertijd ook leert. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? De opdracht Wirfeln vond ik minder uitgebreid, ik vond dat Ganzebord leuker omdat echt meer een spel is. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Nakijken van elkaars antwoorden. Normaal zou je je eigen antwoorden eerder goed keuren. Het leren van de woorden ging goed. Ik stond achter en heb verloren. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? Samenwerken en het oefenen van de grammatica. Ik denk dat ik het SO ook beter zou maken. Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits?	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Één normale les en een spel les. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Kaartjes en dan antwoord erbij denken en volgende kaartje is het antwoord → Flipkaarten. Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Als we regelmatig spellen spelen en afwisselen. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte? Niet echt iets. Ik heb geen tips.

Ja, omdat je als je in de les goed werkt heb je geen huiswerk.	Als we spelletjes doen niet echt iets. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Als we geen spelletjes doen, dan toch wel even een Kahoot of een filmpje. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Ja, vind ik wel.	
---	---	--

Leerling 3

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Prima. De uitleg, ik begrijp het snel. Dat heb ik bij Engels bijvoorbeeld totaal niet. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Die vind ik saai. Ik vind de spelletjes bijvoorbeeld leuker. Omdat het dan in spelvorm is en je beter meedoet. Waarom vind je dat? De sfeer in de les is leuk. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Woorden overschrijven en vertalen bijvoorbeeld. Wat vind je van die materialen? Beetje saai. Omdat je altijd die opdrachten doet. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd tijdens de lessen Duits om bezig te gaan? Dat wel. Omdat het wel aan de lastige kant is. Sommige	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Dat vond ik leuk en leuker als het boek. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? De hele spelsfeer in combinatie met dat je ook leerzaam bezig bent. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? De woorden en grammatica. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Iedereen deed wel goed mee. Er ging eigenlijk niets minder goed naar mijn idee. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? De woorden en de grammatica daarvan vervoegen. Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? Iedereen doet wel goed mee, dat vind ik wel fijn. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits?	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Elke les, dat zou ik echt leuk vinden. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Uitval. Als het echt moet: Woorden overschrijven en daarna een opdracht doen en daarna Kahoot. Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Spelletjes blijven doen. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte? Ik heb eigenlijk geen tips. Spelletjes blijven inzetten dan.

opdrachten zijn lastiger als andere.	iets meer Kahoot doen. Verder weet ik niets. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Ja, ik raakte wel gemotiveerder, ik wilde graag mee doen.	
--------------------------------------	---	--

Leerling 4

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Leuk, ik kan het wel goed. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Het is niet heel erg. Als je een spel speelt is leuker en dan onthoud je het ook beter. Waarom vind je dat? Het boek is dan wat eentonig. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Opdracht waarbij je moet aankruisen wat de vertaling is van een woord. Wat vind je van die materialen? Saaï, je doet elk hoofdstuk hetzelfde met andere stof. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd tijdens de lessen Duits om bezig te gaan? Soms wel, soms niet. Als een bepaalde opdracht mij aanspreekt wel bijvoorbeeld.	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Leuk, een keer iets anders dan uit het boek is echt leuk. Veel leuker dan uit het boek. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? Het samenwerken met degene naast je en de gezelligheid daarmee. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? Op een gezellige manier toch gemotiveerd te blijven en te leren. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Af en toe wel wat luid gelach en dan waren we even van de opdracht afgedwaald. Dit is eigenlijk goed maar ook niet goed, want daardoor duurde het ook allemaal wat langer vergeleken met de rest. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? Ik heb de grammatica geoefend en ik heb wel het idee dat ik deze nu beter ken.	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Maakt mij niet heel veel uit. Zolang het maar niet veel van hetzelfde is. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Een les waarbij ik verplicht ben om mijn best te doen. Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Als er genoeg verschillende dingen worden gedaan. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte? Geen idee. Vorig jaar hadden we ook wel Duits maar was wel heel anders. Daar deden we niet veel afwisseling en nu wel.

	Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? De uitleg vind ik erg fijn. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Uitleg er altijd inhouden en vaker verschillende soorten spellen of werkvormen. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Ja, ik raak heel gemotiveerd als we iets kunnen krijgen. Ik raak ook uitgedaagd omdat het een soort wedstrijd is wat je doet.	
--	--	--

Leerling 5

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Leuk, maar ook moeilijk. De woordjes leren vind ik heel lastig. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Boek is wel moeilijker en dat is wel beter. Boek moet niet helemaal weggelaten worden. Waarom vind je dat? Boek geeft wel een goed overzicht van wat je moet kennen en kunnen. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Opdrachten zoals lezen en daarbij vragen beantwoorden. Of plaatjes en woorden bij elkaar brengen. Wat vind je van die materialen? Soms wel leuk. Maar is wel vaak elk hoofdstuk hetzelfde. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd tijdens de lessen Duits om bezig te gaan?	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Leuk, het is echt een keer iets anders dan normaal. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? De gezelligheid die erbij komt kijken. De sfeer. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? Om mij te concentreren en de grammatica heb ik ook geoefend. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Wat vooral goed ging is het spel zelf. Ik begreep het en het liep voor mij goed af. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? Ik heb geoefend met het schrijven van de werkwoorden. Bijvoorbeeld ook wanneer ze een trema krijgen. Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? Alles wel. Soms vind ik leerling X en leerling Y een beetje druk	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Één les in twee weken. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Met de spellen erin, de sfeer is leuk dus je verlaat de les ook met een goed gevoel. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte? De afwisseling erin houden.

Jawel. Ik vind het wel leuk om ook eens iets te doen, wat helemaal buiten het boek gebeurd.	en dat stoort mij. Die moeten vooraan gezet worden. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Ik kan mij zo niets bedenken. Misschien de spelvormen verspreid doen in plaats van twee lessen achter elkaar. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Ja, vooral omdat het nieuw is. Het boek ken je.	
--	---	--

Leerling 6

Inleiding	Kern	Slot
Wat vind je van het vak Duits? Moeilijk, ik vind het moeilijk om de woordjes te leren en uit mijn hoofd te kennen. Ik heb geen geduld daarvoor. Kun je me iets vertellen over wat jij van de opdrachten vindt, waarmee we vaak in de lessen Duits werken? Ik vind het boek heel erg saai. Waarom vind je dat? De manier van werken, dat je zelfstandig aan het werk moet vaak en ook de opdrachten op zich. Heel veel van hetzelfde. Lezen vind ik vooral heel erg saai. Kun je aangeven welke materialen daarbij gebruikt werden? Luisteropdrachten en opdrachten waarbij je met de woorden oefent van de Lernliste. Wat vind je van die materialen? Ze zijn altijd hetzelfde. Het boek in leerjaar een zag er ook precies zo uit. Word je voldoende uitgedaagd/gemotiveerd	Wat vond je van de lessen Duits de afgelopen keren dat we met grammatica gewerkt hebben? Leuk want je onthoudt het meer. Wat vond je leuk en wat vond je niet leuk? Waarom? Het samenwerken met een klasgenoot. Wat heb je deze lessen vooral geleerd? De grammatica geoefend bij de personen. Wat ging goed en wat ging minder goed tijdens deze lessen? Door de snelheid die erbij komt kijken is er een leuke sfeer omdat je wil winnen. Daardoor maakte ik alleen veel fouten en heb daardoor juist verloren. Waar ben je beter in geworden dan voor deze lessen? Ik denk dat ik nergens beter in ben geworden. Wat gaat er naar jouw mening goed tijdens de lessen Duits? De verdeeldheid van dingen die we doen. Soms kijken we ook	Hoe vaak zou er naar jouw mening tijdens de lessen Duits spelvormen moeten worden ingezet? Waarom? Één les in de week sowieso spelletjes. Boek liever nog één keer in de maand. Hoe ziet voor jou een leerzame en nuttige les Duits eruit? Een les waarin je afwisselend samenwerkt, dan weer wat samen met de docent doet en dan weer samenwerkt in een groepje. Wanneer zijn de lessen Duits voor jou leuk te noemen? Ik zou in groepjes werken nog leuker vinden als in tweetallen, omdat je dan nog meer contact hebt met anderen en ook van hun kunt leren. Welke tips heb je voor mij, zodat de les in het vervolg nog beter aansluit bij jouw behoefte? Wel ook het boek erbij houden, is gewoon nodig. Maar ook veel andere dingen doen tijdens de lessen.

tijdens de lessen Duits om bezig te gaan? Niet altijd. Dat zou kunnen liggen aan het boek, maar heb soms ook momenten dat ik wel goed bezig ga in het boek.	het nieuws bijvoorbeeld in het Duits. Dat vind ik interessant. Wat kan er volgens jou nog beter tijdens de lessen Duits? Minder huiswerkopdrachten opgeven en nakijken. Word je door de lessen op deze manier meer uitgedaagd/gemotiveerd om bezig te gaan dan voorheen? Ja, ik was heel actief bezig. Terwijl soms kan ik haast wel slapen.	
--	---	--

Activerende spelvormen in 2mavo op het Bonhoeffer College van der Waalslaan Enschede

- Quinty van Dijk
- Vierdejaars aan de Lerarenopleiding Duits Tweedegraads Hogeschool Windesheim

Wat heb ik onderzocht?

Hoofdvraag:

Wat zijn de leeruitkomsten van activerende didactiek in spelvorm tijdens de lessen Duits bij de deelvaardigheid grammatica in de mavoklassen 2m1 en 2m2 op het Bonhoeffer College van der Waalslaan?

Deelvragen:

1. Wat zijn de leeropbrengsten van de leerlingen van 2m1 en 2m2 na het lesonderdeel grammatica die met activerende spelvormen wordt aangeboden?
2. Wat zijn de leerervaringen van de leerlingen van 2m1 en 2m2 na het lesonderdeel grammatica die met activerende spelvormen wordt aangeboden?

Hoe heb ik onderzocht?

- Twee klassen 2mavo
- Werkvormen ontworpen (grammatica)
- Enquête (online via Google Forms)
- Interview (6 leerlingen)
- Toetsing (Socrative)

Wurfeln

1	ik	moeten
2	jij	willen
3	hij/zij/ het	weten
4	wij	mogen, houden van, lusten
5	jullie	mogen (toestemming)
6	zij/U	kunnen

Theoretische inzichten

- Stof is boeiend, interessant, relevant → Van der Burg, Berben & Moonen (2017)
- Feedback geven, samenwerkend leren en gelijkheid in aandeel bewijzen → Hattie (2014)
- De Betovering (2017): leerlingen ongeremd, samenwerking, iedereen bijdrage leveren. Drakenvlieg (2020): Spellen maken stof op een andere manier inzichtelijk als het boek
- Ontwerpen aan de hand van een vaste opzet met doelgerichte opbouw Van der Burg, Berben, Moonen (2017), De Coole & Valk (2015): speltitel, spelidee, spelmateriaal, spelsituatie, speldoel, aansluiten op niveau, leerdoelen formuleren, spel evalueren → Programma van eisen

Inzichten uit resultaten

Leerervaringen van klas 2m1 beter als van klas 2m2

Leerervaringen bij werkvorm 1: Wirfeln voor beide klassen hoger

Leeropbrengsten in de toetsing voor 2m1 hoger

Veel dezelfde vragen fout in toetsing

Beide klassen toets 2 beter gemaakt als de toets na spelvorm 1

Conclusie

- De werkvormen alleen zijn niet genoeg voor goede resultaten
- De spelvormen dragen bij aan een goede sfeer in de les
- De spelvormen zorgen voor afwisseling in de lessen Duits
- Boek is onmisbaar, spelvorm is ondersteuning
- Samenwerking door afhankelijkheid die bewezen moet worden → motivatie en betrokkenheid. Ook door iets anders te doen dan normaal → belangstelling

Opbrengsten

- Combinatie blijven inzetten → wanneer er al uitleg is geweest
- Uitkomst relevant voor alle docenten Duits die hetzelfde niveau lesgeven
- Andere docenten kunnen de werkvormen overnemen/aanpassen

